



laiškas lietuviams

SEPTEMBER 1991 RUGSĖJIS



UŽDEGTI PASAULĮ KRISTAUS MEILE	253	Kun. J. Lauriūnas, S.J.
JĖZUS ORGANIZUOJA SAVO SEKĖJUS	260	Wilhelm Schmidt
JIS MUS IŠSIRINKO	263	Chiara Lubich
MOTIEJUS KAZIMIERAS SARBIEVIJUS...	265	Eugenija Ulčinaitė
EILĖRAŠTIS	268	Motiejus Kazimieras Sarbievijus
ĮTAMPOS ŠEIMOJE IR VISUOMENĖJE	269	Romualdas Kriaučiūnas
BAŽNYČIOS MOKSLAS APIE SANTUOKĄ IR ŠEIMĄ	271	Kun. J. Lauriūnas, S.J.
PROF. JONUI KUBILIUI 70 METŲ	274	Stasys Vaitekūnas
TĖVYNĖJE	277	Gediminas Vakarīs
NĖRA LAIMĖS	282	Vytautas Mačernis
KALBA	283	Juozas Vaišnys, S.J.
ĮVAIRYBĖS	284	Red.
ŠYPSULIAI	285	Red.
TRUMPAI	287	Juoz. Pr.

Šis numeris iliustruotas J. Grikenio nuotraukomis apie M.K. Sarbievijų.
Viršelio piešinys — dail. Rasos Arbaitės.
Lietuviškas raidynas — Jono Bogutos.
Skyrių vinjetės ir apipavidalinimas Teresės Bogutienės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except July/August, when bimonthly, for \$15.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636 — 1098.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*



1991 /RUGSĖJIS — SEPTEMBER / VOL. XLII, NO. 8

UŽDEGTI PASAULĮ KRISTAUS MEILE

KUN. J. LAURIŪNAS, S.J.

Užbaigę jėzuitų jubiliejinius metus, dar kartą pažvelgsime į šv. Ignaco įsteigtą Jėzaus draugiją (kuopą) ir jos per puspenkto šimtmečio nueitą kelią.

Kai šv. Ignacas buvo išrinktas savo įsteigtos Draugijos vadovu, visas savo jėgas paskyrė šiam sambūriui, iki pat savo mirties dirbdamas su visu savo širdies karščiu. Jis parodė ne tik didelius organizacinius sugebėjimus, bet ir aštrų žvilgsnį esminiams dalykams, o taip pat ir tėvišką rūpestį kiekvienam savo šeimos nariui.

Dievo Apvaizda pašaukė istorijon šį būrelį tada, kai Bažnyčia gyveno sunkias dienas, skaudžiai sužeista protestantizmo smūgių. Naujam sambūriui reikėjo rėmų — gyvenimo ir veiklos taisyklų — konstitucijos, kurios dar neturėjo. Ignacas ją rašo, ilgai apsvarstydamas, daug melddamasis, po ranka savo kambaryje turėdamas tik Naują Testamentą, “Kristaus sekimą” ir mišiolą. Sambūrio tikslas: siekti ne tik savo, bet ir kitų šventumo — padėti sieloms. Ne asmeninė Dievo patirtis savo sieloje, o tarnavimas Dievui yra sambūrio tikslas. To siekiant, vadovaujamosi atrankos principu: eiti tuo keliu, kur bus daugiau Dievui garbės; priimti į savo šeimą tokius asmenis, kurie būtų tinkami šio uždavinio siekti. Kur nėra Dievui garbės ar jos mažiau — to atsisakyti.

Šv. Ignacas, kurdamas savo bendruomenės struktūrą, nusigręžė nuo senųjų vienuolynų formos. Ne todėl, kad būtų prieš tai nusistatęs, bet kad senoji



Šv. Ignacas Lojola

forma jau ne visai atitiko naujos epochos (renesanso) reikalavimų. Jis atmetė visus skiriamuosius išorės ženklus. Jėzuitų uni-forma turinti būti tokia, kaip pasauliečių kunigų. Taip pat atmetė ir bendrą brevijoriaus maldą, kas buvo būdinga visiems ordinams. Jėzuitas meldžiasi privačiai ir tuo laiku, kuris jam yra patogus. Atmetė ir var-do pakeitimą, kaip buvo įprasta senuosiuose vienuolynuose. Atsisakė vietos pastovumo, kaip būdavo seniau, kad vienuolis, į kuriuos namus įstoja, ten turi ir mirtį. Jėzuitas ten vyks ir ten gyvens, kur vyresnieji paskirs, kur jis bus naudingesnis Bažnyčiai.

Nors savo išorine struktūra jėzuitai skyrėsi nuo senųjų ordinų, bet savo vidine santvarka pasiliko ordinas, reikalaujantis iš savo narių klusnumo, susiklausymo, drausmingumo ir atsidavimo bendruomenei. Šv. Ignacas norėjo, kad jo sūnūs nebūtų garbėtroškos, pasipūtę, bet kuklūs, nusi-žeminę, todėl įrašė į konstituciją, kad ne-siektų aukštų bažnytinių vietų, nebūtų vyskupais.

Nors visi ordinaai akcentuoja klusnumą vyresniajam, bet šį momentą šv. Ignacas labai pabrėžė. Jėzuitas, gaudamas įsakymą, neklausia: “Kodėl?” Ordinas įsipareigojo būti ypatingai klusnus popiežiui — Kristaus vietininkui žemėje. Tačiau šis griežtas klus-numas neturi pavergti žmogaus asmenybės ar ją laužyti. Bendrija netoli nueis ir daug ko nepasieks, jeigu jos nariai bus minkšta-kūniai, be charakterio, silpnavaliai, nekū-rybiški. Šv. Ignacas paliko teisę kiekvienam pasiaiškinti, pareikšti savo nuomonę dėl vyresniojo potvarkių, o šis privalo išklaudyti bendrijos nario žodžio. Jėzuitas turi būti ir iš vidaus, ir iš išorės disciplinuotas, kad bet kurioje situacijoje tvirtai stovėtų. Šiuo būdu šv. Ignacas užkėlė vartus subjektyviz-mo, laisvumo, individualizmo demonui.

Toks klusnumas nėra lengvas, ne kiek-vienas jį pakelia. Šiame reikalavime jėzuitas mato progą atnešti auką Dievui, vyresniojo asmenyje jis įžiūri Kristų. Jėzuitiška klus-

numo mokykla moko žmogų stovėti virš jausmų chaoso, į gyvenimo reiškinius žvelgti iš aukščiau. Skirdamas subjektyvų pojūtį ir objektyvią tikrovę, žmogus pajėgia tapti situacijos viešpačiu. Išugdytas klusnumo mokykloje, jis jau nesivadovauja savo vi-dine jausmo tamsa, bet eina tvirtu, tiesiu keliu, kurį jam nurodo vyresnieji. Ordino istorija patvirtina, kad klusnumo mokykla vis dėlto yra labai naudinga. Žmogus pak-lusdamas pakinko savo jausmų bangas ne tik Dievo garbei, bet dargi didesnei garbei. Ordino šūkis “Viskas didesnei Dievo gar-bei” yra tas veiksnys, kuris neleidžia sustoti prie pasiektos ribos, bet skatina eiti vis toliau.

Šios bendruomenės istorija yra labai įdo-mi, turtinga. Jos neįmanoma trumpai at-pasakoti. Septynių draugų būrelis geitai au-go. Matyt, atitiko to meto poreikius. Praėjus vos trylikai metų po šv. Ignaco mirties ir 40 metų nuo Draugijos patvirtinimo, šie žmonės pakviečiami į Vilnių (1569 m.). Tai padarė vysk. Valerijonas Protasevičius, vos prieš trejus metus tapęs vyskupu. Čia jis įsteigė pirmąją vidurinę mokyklą-kolegi-ją, kuri vėliau išaugo į universitetą (1579 m.). Tokių kolegijų Didžiojoje Lietuvos kunigaikštystėje jis įkūrė nemažai. Taip pat ir jų nuopelnai lietuvių tautai yra nemaži. Reikia pastebėti, kad lotynų kalbos var-tojimas Vilniaus universitete buvo savo-tiškas puolimas prieš lenkų kalbos plitimą mūsų krašte. Beje, tuo metu nei Krokuvos, nei Paryžiaus universitetuose nebuvo var-tojama vietinė kalba.

Pagrindinė šv. Ignaco mintis buvo — pasaulį užkariauti Kristui. Šios idėjos veda-mi, jėzuitai sau nusistatė atitinkamą pro-gramą, jos laikėsi ir taip daug prisidėjo prie Bažnyčios atsinaujinimo. Reikia žinoti, kad to laiko Bažnyčia rimtai sirgo: visuomenė save laikė krikščioniška, bet joje buvo maža Evangelijos dvasios tiek dvasininkuose, tiek pasauliečiuose. Juk Ignacas gimė tuo metu,

kai Bažnyčiai vadovavo popiežius Aleksandras VI, istorijai žinomas kaip pilkos moralės žmogus.

Jėzuitai metėsi į tolimųjų kraštų misijas: ši veikla tada buvo apleista. Šv. Ignaco mintimi, „Jėzaus kuopa“ turi būti meilės kuopa, veikianti gerumu, o ne kietumu. Jėzuitai atidengė pasauliui neteisybes, kurias pagonys čiabuviai patirdavo iš kolonistų portugalų, reiškė protestus Lisabonai. Misionieriai, šv. Ignaco nuomone, neturėjo vaidinti kunigaikščių, bet būti neturtingi, kuklūs ir nusižeminę, nebijantys sunkumų nei aukų. Pirmasis jėzuitas, skelbęs Kristaus Evangeliją tolimojoje Azijoje ir ten prisiglaudęs amžinajam poilsiui, buvo šv. Pranciškus Ksaveras, šv. Ignaco studijų draugas, taip pat baskas. Jis buvo pirmasis, bet ne paskutinis savo jėgas ir širdį atidavęs Azijos broliams. Šių žmonių dėka šiandien krikščionybė plačiai žydi Indijoje, ėleido šaknis Kinijoje, Japonijoje, Filipinuose ir kitur. Reikia pastebėti, kad šių dienų Draugijoje kas penktas narys yra iš Indijos ar iš Šri Lankos.

Lygiai ne mažesnius dirvonus jėzuitai išarė Pietų Amerikoje. Čia reikia paminėti Paragvajuje suorganizuotą „indėnų valstybę“. Šiam kūriniui mintį davė dominikonas Tomas Campanella, išdėstęs ją savo knygoje „Saulės valstybė“. Tai buvo teorija, o jėzuitai ją įgyvendino praktikoje. Kai kas šį kūrinių vadina „jėzuitų valstybe“. Tai ne visai teisinga, nes jėzuitų misijos priklausė Ispanijos sostui. Jie protestavo prieš ispanų kolonistų žiaurumus ir todėl jau anksti užsitraukė baltųjų kolonistų rūstybę. Šiame žemyne dirbdami, jėzuitai nusipelnė tuo, kad, indėnus padarę krikščionimis, jų nepavertė vergais. Kurdami vadinamąją indėnų valstybę, kuriai priklausė apie 100 tūkstančių čiabuvių, jie įvedė savotišką komunizmą, kuris turėjo būti tarsi pereinama fazė tarp palaidų genčių ir krikščioniškos organizuotos visuomenės. Šioje valstybėje

nebuvo pinigų, nebuvo nė geismo praturtėti. Išnyko girtavimas, kūdikių mėtymas, nebuvo mirties bausmės, suklestėjo amatai, pakilo kultūra. Be abejo, toje visuomenės formoje galima įžiūrėti ir kai kurių šešėlių — apribota individo laisvė. Netiesa, kaip rašo kai kurie autoriai, kad jėzuitai ten sėjo prietarus ir užsiėmė religinių ceremonijų praktika. Šiuos priekaištus išgalvojo pavydas, nes jėzuitų dėka ispanai neteko teisuolių aureolės. Kas objektyviai susipažįsta su šia Paragvajaus valstybe, turi pripažinti, kad tai buvo nuostabiai didi ir graži jėzuitų veikla. Reikėjo didelės fantazijos ir dar didesnės drąsos, imantis tokio pasaulyje dar negirdėto eksperimento. Šią jėzuitų veiklą labai teigiamai įvertino daugelis praeities juristų, pvz., Montesquieu, Herderis, Gotheinas, Paulius Lafargas. Ja žavisi Dalembertas, Volteras, Alfredas Dioblinas. Apie ją anglų režisierius Rolandas Jofė sukūrė filmą „Misija“, kuris Cannes festivalyje 1986 m. laimėjo aukso palmę. Jėzuitai rimtai bandė išspręsti socialinį klausimą tarp Amerikos čiabuvių. Jie pasiekė gražių vaisių, ir jei visi taip rimtai būtų žiūrėję į šį reikalą, žmonija nebūtų patyrusi tokių skaudžių socialinių žaizdų.

Jėzuitų veikloje buvo pastebimas tam tikras sustingimas, kaip rašo istorikai, ypač mokslo ir švietimo srityje: jie vadovavosi sena programa, nustatyta 1599 m., kuri beveik visą dėmesį skyrė humanitariniam profiliui. Bet apie XVIII a. vidurį atsiranda posūkis į gamtotyrą. Išskyla tokie žymūs vardai kaip astronomas ir fizikas Roger Boscovich, kilęs iš Dalmantijos (1711-1774), 30 metų vadovavęs astronominiams ir kartografiniams darbams Pekine; Liudvikas Castel (1688-1757) — matematikas ir fizikas, daugelio mokslų akademijų ir draugijų narys; Martynas Počobutas (1728-1810), Vilniaus observatorijos vadovas, plačiai žinomas užsienyje; augalų fiziologija domėjosi Marselio matematikas

N. Sarabat (1733 m. disertacija apie augalų syvų tekėjimą); Christianas Meyer (1719-1783), matematikos profesorius Heideberge, įkūręs astronomijos observatorijas Schweitzinge ir Mannheime; J. Helzenfriender (1724-1803), Ingolstadto universitete matematikos profesorius, kurio darbai fizikos srityje buvo įvertinti premijomis; Max Heli (1729-1792), kelių astronomijos observatorių įkūrėjas, palikęs 37 toms savo astronominių stebėjimų; jo bendradarbis Anton Pilgram — vienas iš pirmųjų davęs meteorologijai mokslinius pagrindus; Vienoje dirbęs literatūrologas Michael Denis (1729-1800) su jaunąja jėzuitų karta siekė pakeisti senąją ordino švietimo sistemą, bet nespėjo — Draugija buvo panaikinta.

Istorijos eigoje ordinas išgyveno įvairių tarpinių, savo kelyje padarė kai kurių vingių, kurie rodo tam tikrą nutolinimą nuo šv. Ignaco dvasios. Tai galima pastebėti kiekvieno ordino istorijoje: pirmą kartą steigėjas dvasia neilgai trunka, vėliau ateina kažkoks atšalimas. Tai neišvengiama — kiekvienas peilis atšimpa. Jėzuitų ordino generolas Tamburini (1648 -1731) pirmasis pareiškė, kad į ordiną skverbiasi pasaulietiškas, pasitraukia aukos dvasia, asketiškumas. Tai prasidėjo nuo tada, kai jėzuitus imta kvieisti į kunigaikščių dvarus mokytojais ir nuodėmklausiais. Kai kas tvirtina, kad ne vienas jų sėdo į politikos laivelį, nors šv. Ignacas griežtai draudė kištis į politinius reikalus.

Siekdami sielovadinių tikslų, jėzuitai stengėsi palaikyti ryšius su valdančiais sluoksniais, su aukštuomene. Savo veikloje atsisako senovinių griežtų atgailos formų, kurias taip vertino šv. Ignacas. Šis taikstymasis prie naujos laiko dvasios iššaukė Bažnyčioje opoziciją, kurios vadu reikėtų laikyti matematiką ir filosofą Paskalį (1623-1662). Jis parašė ironijos ir satyros pilną knygą „Laiškai provinciolui“ (Lettres provinciales), kurioje aštriai puola jėzuitus,

neliesdamas jų įsteigėjo asmens. Paskalis nebuvo toks kaip Liuteris: jis stovėjo ant tikros krikščionybės pagrindo, bet ordiną jis matė tik iš vienos pusės — tik jo šešėlius, o šviesiosios pusės nenorėjo matyti. Jam buvo nesuprantamas jėzuitų „lankstymasis pasaulio dvasiai“ — noras surasti kalbą su pasauliu. Jis kaltino juos moraliniu nusmukimu. Tai prisimindamas, Nietzsche, kuris anaip tol nebuvo tikintysis, rašė: „Kalbama apie jėzuitų suktumą ir jų šunišką meną, bet nematoma, kiek pavienis jėzuitas stengiasi būti griežtas sau pačiam. Ir palengvintą išpažinties praktiką savo knygoje jie skelbia ne sau, bet pasauliečiams“. Pastangos atjausti žmogiškąjį silpnumą yra ne jėzuitų išradimas: tai buvo žinoma daug anksčiau. Bažnyčia palaikė šią praktiką dar tuomet, kai jėzuitų nebuvo. Paskalis buvo kategoriškas, heroiskai nusiteikęs, bet gyvenime ne visi gali būti didvyriai ar ereliai. Ar galima krauti ant silpnų pečių sunkią, jiems per didelę našta? Vis dėlto daugeliui kyla klausimas: ar ne per toli jėzuitai nuėjo, taikstydami su pasauliu? Šis klausimas aktualus visada ir kiekvienam. Reikia pripažinti, kad Paskalio knyga padarė ordinui didelę žaizdą: nekritiškai mąstančiuose žmonėse sukėlė nepasitikėjimą, priešišumą. Tai buvo pirmieji pikti daigai, vėliau išaugę į neapykantos medį, kurio vaisiai buvo jėzuitų išvaymas iš romaniškų kraštų — Portugalijos, Ispanijos, Prancūzijos, Neapolio, Parmos — ir ordino panaikinimas, kurį įvykdė katalikiškos jėgos, privertusios popiežių Klemenzą XIV paskelbti mirties dekretą (1773 m.). Popiežius atsigręžė prieš tuos, kurie visas jėgas buvo paskyrę jo sostui remti. Tokio smūgio nepatyrė nė vienas ordinas, išskyrus Templininkus (XIV a.). Šis liūdnas Draugijos istorijos lapas buvo kartu juodas istorijos lapas bendrai, kai gulinčią vienuoliją spardė, kas tik norėjo. Apie tai kalbėdamas, vysk. Michael Sailer (1751-1832) rašė: „Ordinui gimstant, reiškėsi daug dieviškų jėgų; or-

dinui plečiantis, reiškėsi daug žmoniškų jėgų; o ordiną numarinant, reiškėsi daug jėgų, kurios nebuvo nei dieviškos, nei žmogiškos”.

Skaudžiausią savo istorijos valandą Draugija pasirodė ori ir subrendusi būti kviečio grūdu, krintančiu į aukos dirvą. Kai ant jos galvos biro šmeižtų akmenys, jos vyriausias vadovas Ricci (1703-1775) po dvejų metų kalinimo ir žeminančių tardymų (ir mirė kaliniu) rašė, parodydamas gražią krikščionišką dvasią: “Nežinau, kada Aukščiausiam patiks mane pasišaukti, bet žinau, turint mintyje ilgą mano amžių ir didelę kentėjimų taurę, kurią man teko išgerti, kad jau netoli tas laikas, tad jaučiu pareigą pasisakyti. Aš esu pasiruošęs skirtis su šiuo pasauliu ir rengiuosi pasirodyti prieš neklystančios Tiesos ir Teisingumo sostą, prieš paskutinįjį Teisėją. Ilgai svarstęs ir su nusizėminimu meldęsis į gailėstiniausiąją Išganytoją ir griežtąjį Teisėją, kad neleistų man, ypač paskutinėje mano gyvenimo veikloje, pasiduoti kartėliui ar kokiam kitam potraukiui ar šiaip nuodėmingam tikslui, bet kad vadovaučiausi tik bešališku požiūriu, jaučiu savo pareigą paliudyti tiesą ir nekaltumą, todėl pareiškiu: pirma, kad panaikintoji Jėzaus Draugija nėra davusi jokios progos ar priežasties ją panaikinti. Tai pareiškiu su tikrumu, kokį gali turėti vyresnysis, kuriam yra žinoma visa, kas jo ordine vyksta. Antra, pareiškiu, kad aš nedaviau nė mažiausios progos ar pagrindo mane įkalinti. Tai pareiškiu, aiškiausiai suvokdamas ir permatydamas savo veiksmus. Šį antrąjį pareiškimą todėl pagarsinau, kad tai yra reikalinga panaikintosios Draugijos vardui, kurios vyresniuoju vadovu aš esu buvęs. Be to, noriu pareikšti, kad šis mano pasisakymas nubūtų kaltinimu prieš Dievą tiems, kurie Draugijai ar man yra padarę skriaudos, lygiai kaip ir aš pats susilaikiau nuo tokio kaltinimo”. Protestantų rašytojas Walter Nigg rašo: “Išskyrus jo gimimo valandas, jėzuitų ordinas niekada nebuvo taip

arti Viešpaties, kaip tada, kai buvo labiausiai paniekintas. Savo didžiausio pažeminimo valandą ordinas patyrė, ką reiškia būti savo tikėjimo brolių persekiojamam, kad tokiu būdu parodytų, kaip tikras krikščionis turi priimti skaudžią lemtį”.

Protestantiškoji Prūsija ir pravoslaviškoji Rusija pasiūlė tremtiniais jėzuitams prieglobstį — ordinas galėjo peržiemoti nekatalikiškuose kraštuose. Po 40 metų Pijus VII atgaivino jį (1814), duodamas suprasti, kad šmeižtai prieš jį buvo nepagrįsti. Klemensas XIV veikė prievartos priemtas, kai savo ištikimiausius sūnus atidavė sunkaus ir neteisingo likimo valiai, todėl jo vėlesnis įpėdinis jaučia pareigą šį sprendimą panaikinti. Išsipildė poeto Stepono George (1868-1933) troškimas, kurį daug vėliau poezijos žodžiu išsakė: “Grįžkite išmintingi ir sumanūs tėvai”. Jėzaus Draugija greitai atsistojo ant kojų ir su naujomis jėgomis išėjo purenti Bažnyčios dirvonų, prisitaikydama prie naujų sąlygų.

Priešiškumas jėzuitams tebeliko gyvas, nors juos daug kas gynė, netgi nekatalikai, pvz., poetas Jeremijas Gotthelf (1797-1854). Žmonių galvose ilgai išsilaiko nešvarios klišės, jie greitai pasmerkti ir neskubūs pateisinti.

Įdomu, kad tokiomis klišėmis vadavosi ir mūsų amžiaus genocido vykdytojai. 1941 m. birželio mėnesį Hitleris išleido įsakymą, kad jėzuitų nebūtų vokiečių armijoje — jie neverti nešioti ginklų. Tai išėjo jiems į gera — daugelis išliko gyvi, nors paskui žymi jų dalis neišvengė lagerio, apšaukti “valstybės priešais” (Reichsfeinde) drauge su žydais ir komunistais. Dalis jėzuitų vis tik liko armijoje: kai kur viršininkai nežinojo šio įsakymo arba jei žinojo, tai nevykdė — nenorėjo netekti rimtų ir sąžiningų darbuotojų atsakingose pareigose. Panašiai į jėzuitus kreiva akimi žiūrėjo ir įgaliotinis kulto reikalams sovietinėje Lietuvoje.

Norint sužinoti tiesą apie šiuos žmones, nedera kreiptis į tuos, kurių subjektyvų požiūrį suteršė neapykantos jausmas, dažnai pakurstomas atkritėlių ir tų, kurie nepajėgia blaiviai ir objektyviai spręsti.

Rimti tyrinėtojai mano, kad, nežiūrint griežtos ordino mokyklos, nesusikūrė vientisas jėzuito tipas. Tokio nebuvo ir nėra. Jėzaus Draugijai visais laikais priklausė įvairių charakterių žmonės, vienas nuo kito skirtingi. Šalia Pranciškaus Borgijo, buvusio kunigaikščio ir Katalonijos vicekaraliaus, vėliau gabaus Draugijos organizatoriaus ir pamaldaus asketo, stovi kūdikiškos sielos švelnus jaunuolis ir darbštus studijozas Aloyzas Gonzaga. Iš Draugijos išėjo vyrai, kurie stojo prieš savo epochos prietarus — prieš “raganų” persekiojimą, pvz., Tanner, Spee, užstodami nekaltas aukas, parodė ne tik drąsą, bet ir krikščionišką žmoniškumą.

Ir XX amžiuje ordinas turėjo įvairių ryškių asmenybių. Šalia drąsaus ir aktyvaus Ruperto Mayerio, apgalvotai pasirinkusio kelią į lagerį, šviečia dvasiniam gyvenimui atsidavęs Wilhelmas Eberschweileris. Tarp hitlerinio fašizmo aukų randame nepažadintą Alfredą Delp, kuris iškėlęs galvąėjo į kartuves. Buvo ir keletas lietuvių jėzuitų, kuriuos ne vieną kartą Stalino teismai buvo “papuošę” šimtasiūle.

Šv. Ignacas norėjo, kad jo sūnūs būtų kovotojai už Kristų. Šis terminas nėra grynai kariškas; tai krikščioniškas terminas, atėjęs iš Naujojo Testamento, kuriame užrašyti sunkiai suprantami Jėzaus žodžiai, kad jis atėjęs ne ramybės atnešti, bet kalavijo. Paulius laiške efeziečiams kalba apie krikščionio kovinę šarvuotę. Per visą Bažnyčios istoriją Kristaus karys turi patirti kovos sunkumus: jis gyvas viduramžių riterijoje šv. Jurgyje, kuris nugalėjo slibiną, lygiai taip pat ir Joanoje Arkietėje, žuvusioje ant laužo. Šią mintį Albrechtas Diureris išreiškė savo kūrinyje “Riteris, Mirtis ir Velnias”. Vėlesniais laikais krikš-



Vilniaus universiteto klasikinės filologijos katedros vedėja E. Ulčinė.

J. Grikenio nuotr.

čionio kovūno paveikslas ima nykti, bet tuo pačiu nyksta ir krikščionybės gyvastingumas. Jei nėra Kristaus karių, krikščionybė miršta! Ji tiek yra gyva, kiek yra kovojančių už Kristų. Šv. Ignacas tai gerai suprato, jo sukurta kuopa — tai pastangos atnaujinti krikščionybėje kovotojų dvasią. Savo knygelėje jis meistriškai pavaizdavo du frontus — Kristaus ir šėtono. Pirmykštis žodis “Compania” nusako charakterį to sambūrio, kurio vadas yra Kristus. Jėzuitas turi jaustis kaip Kristaus karys, kuriam pasakyta: Eikite ir uždekite pasaulį Kristaus meile!

("Ein Jesus-
Leben", I.
Wien 1948,
Mayer & Co.)

vertė Vytautas Bagdonavičius, M. I. C.

JĖZUS ORGA- NIZUOJA SAVO SEKĖJUS (III)

Wilhelm
Schmidt

Palyginimo apie gailestingąjį samarietį analizė

Iš Jeruzalės, kuri yra apie 700 metrų aukščiau jūros lygio, žydas keliauja į Jerichą, esantį giliame Jordano slėnyje, apie 200 metrų žemiau jūros lygio. Nors šiuo keliu dažnai vaikščiojama, tačiau viena jo dalis eina per negyvenamą sritį, kur beduinai plėšikai užpuldinėja keleivius. Jiems į rankas pateko ir šis žydų keleivis. Jie atėmė iš jo viską, net drabužius. Sumušę pusgyvį paliko gulėti kraujuose. Jėzus meistriškai keliais žodžiais visa tai papasakoja.

Klausėjui nubausti ir šaltai dalyką išryškinti Jėzus įveda į pasakojimą kitus du personažus, abu žydus: kunigą ir levitą, abu oficialius Dievo garbinimo tarnautojų sistemos atstovus. Jie tikriausiai grįžo iš Jeruzalės šventyklos pamaldų, Dievą garbinę psalmėmis ir aukomis. Jiedu atstovavo ir tiem dviem pagrindiniam žydų teisyno įsakymam apie Dievo bei artimo meilę, kuriuos, Jėzui prašant, čia esantis įstatymo mokytojas buvo paminėjęs. Kokia skaudi gėda įstatymo mokytojui, kai taip šaltai apie abu buvo pasakyta: "Jis jį matė, bet praėjo pro šalį". Taigi šie abu oficialūs įstatymo atstovai sužeistąjį grubiai paniekino. Matydami savo tautietį gulintį kraujuose, nei mažiausios artimo meilės tarnybos jam neatliko.

Tada scenon ateina kitas asmuo, samarietis pirklys. Mes tuojau pajuntame, su kokia simpatija Jėzus jį apibūdina. Jis beveik išeina anapus objektyvaus pasakotojo vaidmens, nes su didele meile papasakoja samariečio vaidmenį iki mažiausių smulkmenų. Tas svetimšalis elgiasi visai kitaip, negu kunigas ir levitas. Žmogus priima sužeistąjį, nepaisydamas, kad tas priklauso žydų tautai, kuri samariečius traktavo su tokia panieka, kad jų vardas buvo naudojamas kaip keiksmažodis. Norėdami Jėzų įžeisti, žydai jį taip pat buvo pavadinę samariečiu. Dabar, kai Jėzus samariečio personažą aptaria su tokia meile, galime jausti, kad jis čia ir savo asmens tikrovę aptaria: čia kilniai atsilyginama už jo pavadinimą samariečiu. Šiame personaže galima atpažinti Jėzų, nes jis savo aršiausiems priešams yra pasirengęs būti gailestingas.

Juo toliau Jėzus tęsia pasakojimą, juo didesnė gėda turi ištikti Rašto žinovą. Tačiau lemiantis klausimas, kuriuo Jėzus užbaigia, kreipdamasis į jį, turi Rašto žinovą pažadinti: "Kuris iš trijų asmenų buvo artimas žmogui, patekusiam į plėšikų rankas?" Klausimas buvo trumpas ir aiškus. Jį jį galimas tik vienas atsakymas. Nors ir uždelstas, tačiau iš paklaustojo nuskambėjo teigimas: "Tas, kuris jo pasigailėjo". Tai atsakęs, jis pasitraukė nuo Jėzaus, kad nereikėtų prisipažinti, jog tuo geradariu sužeistajam buvo samarietis.

Klausėjui nebuvo atėję į galvą, kad jo šaltas ir teoretinis klausimas “Kas yra mano artimas?” bus iškeistas į degantį praktišką klausimą: “Kam aš esu artimas, kam turiu pasireikšti kaip artimas ir kurį, kaip tokį, turiu mylėti?”

Tačiau Jėzus turi reikalą ne su teoretiniu pripažinimu. Jis nori praktiško įgyvendinimo. Dėl to ši nuotykį jis užbaigia trumpu ir įsakančiu reikalavimu Rašto žinovui: “Eik ir tu taip daryti”.

Verta stebėtis, kaip Jėzus į antrąjį Rašto žinovo klausimą atsako puikia improvizacija, nepaprastai gražiu palyginimu apie gailėstingą samarietį. Bet kartu tai yra didelės tiesos suformulavimas ir išsakymas. Ši tiesa reikalinga ne vien žydų tautai, bet ir visai žmonijai.

Palyginimas buvo pasakytas toje vietoje ir tuo metu, kada Jėzus išeina iš Samarijos ir įžengia į Judo žemę. Palyginimo aštrumas pradžioje ir meilės išryškinimas antroje dalyje iškelia kai kurias mintis. Kai Rašto žinovas kėlė Jėzui gundantį klausimą, Jėzus jame pažino atstovą Žydų tautos, kuri vis nenorėjo juo tikėti. Ji vis reikalavo naujų stebuklų ir ženklų šalia nesuskaitomos daugybės, kuriuos Jėzus jau buvo parodęs. Štai ir vėl reikalaujama atsakymo į klausimą, kuris seniai atsakytas. Tada Jėzų apima begalinis pasigailėjimo jausmas visoms vargšėms tautoms, kurios yra anapus jo pastangų ir veiklos, kurios neturi gerojo ganytojo, yra be apsaugos ir globos, patekusios plėšikams. Pro šiuos sielos žaizdų ištiktuosius, kraujuojančius žmones Jeruzalės kunigai ir levitai, o taip pat ir Rašto žinovai su fariziejais, praeina, nekreipdami dėmesio. Ir štai žydų niekinamas samarietis su visišku pasiaukojimu bei gailėstingumu imasi globoti tuos, tarp plėšikų patekusius,

ne vien šį momentą, bet ir ateityje. Jėzus, ateidamas iš Samarijos, tai padaro, įsteigdamas savo Bažnyčią, jai pavesdamas tolimesnę sužeistųjų sielų globą.

Ar šioje tautoje Jėzus turės pasisėkimą, į kurį jis veržiasi visa siela, visa širdimi?

Devynių raupsuotų žydų ir vieno samariečio išgydymas

Liūdną nujautimą, kas atsitiks Jeruzalėje, parodo vienas įvykis, buvęs kiek anksčiau prie Galilėjos ir Samarijos sienos. Jėzus tada Galilėjoje turėjo reikalų su žmonių grupe, kurių daugumą sudarė žydai, bet jų tarpe buvo ir samarietis. Įeinant į vieną kaimą, Jėzus susitiko dešimt raupsuotųjų, kurie, atrodo, čia buvo sudarę savo koloniją (Luko 17, 11-19). Sužinoję apie žymaus stebukladario prisiartinimą, stengėsi jį sutikti, kad išmeltų sau sveikatos, kaip jis kitiems užkrėstiesiems ją buvo suteikęs. Būdami klusnūs įstatymo nuostatom, kad neužkrėstų sveikųjų, jie pasiliko atokiai nuo Jėzaus ir šaukė: “Jėzau, mokytojau, pasigailėk mūsų!”

Išgirdęs jų šauksmą, Jėzus atkreipė dėmesį ir nusprendė jiems padėti, bet tik tokiu būdu, kad iš jų išgautų tylų tikėjimo išpažinimą. Dėl to jis nepasakė: “Aš noriu, kad jūs būtumėte sveiki”, kaip kitais atvejais užkrėstiesiems ar ligoniams yra pasakęs ir pasiuntęs juos pas kunigus, kad tie patvirtintų įvykusį pagijimą. Šiems pasakė: “Eikite pasirodyti kunigams“, nors tuo metu jis dar nebuvo jų išgydęs. Jie paklausė, daugiau ar mažiau tvirtai tikėdami, kad bus išgydyti pirma, negu pasieks kunigus. Jų tikėjimas susilaukė atpildo. Pakeliui jie tikrai pasveiko. Ar visi pagijo tuo pačiu metu, ar vienas po kito, galbūt atsižvelgiant į tikėjimo stiprumą, to mes nežinome. Ta-

Klausėjui nebuvo atėję į galvą, kad jo šaltas ir teoretinis klausimas “Kas yra mano artimas?” bus iškeistas į degantį praktišką klausimą: “Kam aš esu artimas, kam turiu pasireikšti kaip artimas ir kurį, kaip tokį, turiu mylėti?”

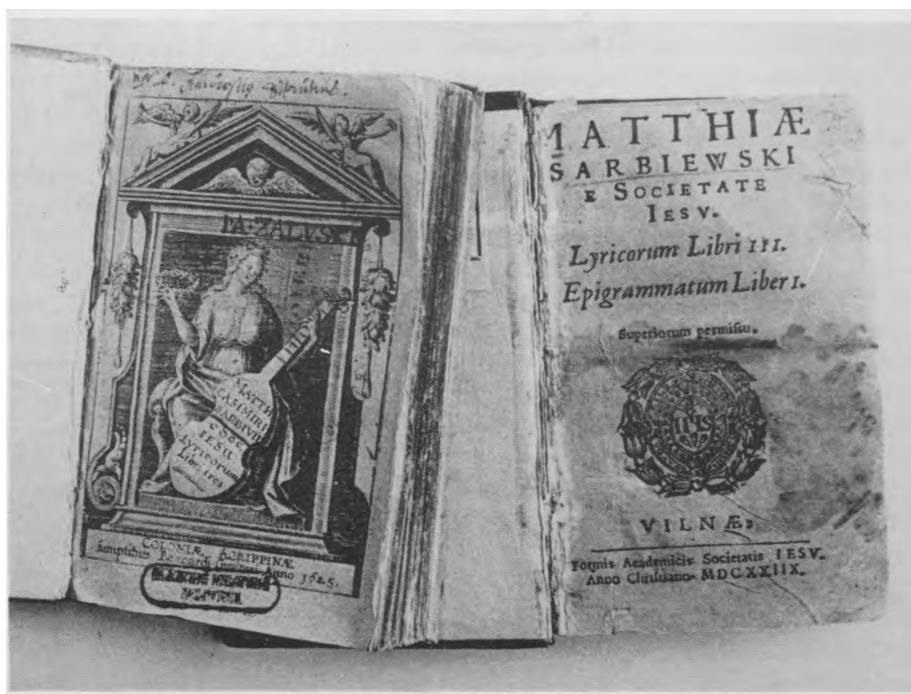
čiau begalinis džiaugsmas turėjo pagauti šios grupės narius, supratus tą palaimingą žinią, kad įvykęs jų apvalymas nuo raupsų.

Daugelio pasveikusiujų džiaugsmas pasiliko savanaudiškas. Jie šio nuostabaus stebuklo priežasties neprisiminė. Tik vienam iš dešimties tas džiaugsmas grįžo į Jėzų. Nepaisant, ką kiti manė ar nemanė daryti, jį užvaldė didelis dėkingumo jausmas ir noras tai Jėzui asmeniškai pareikšti. Visą kelią jis garsiai dėkojo Dievui, o pasiekęs Jėzų, giliai susijaudinęs, puolė jam prie kojų, murmeldamas savo padėką. Šis sugrįžėlis buvo samarietis.

Jėzų jaudino abu dalykai: ir devynių nedėkingumas, ir vieno dėkingumas. Nedėkingieji buvo išrinktosios tautos nariai. Išeidamas iš Galilėjos, Jėzus tai tautai padarė dar vieną stebuklą. Dėkingumą Jėzus vertino labiau dėl to, kad jis atėjo ne iš izraelito, o iš samariečio, kuris tiek daug apie Dievą ir apie Mesiją nebuvo girdėjęs. Jį taip pat pervėrė skausmas, nes žinojo ir

apie kitų devynių pagijimą. Tai jis garsiai išreiškė: “Argi ne visi dešimt buvo pagydyti? Kur yra kiti devyni? Ar nė vienas jų negrįžo padėkoti Dievui, išskyrus šį svetimšalį?” Meilės ir džiaugsmo apimtas, jis kreipėsi į dėkingąjį, kuris dar vis gulėjo prie jo kojų: “Kelkis ir eik, tavo tikėjimas tave išgydė”.

Laikotarpis, kada Jėzus atliko šį pagydymą, suteikia jam skausmingą prasmę. Dabar, kai jis išeina iš Galilėjos, padaro čia dar vieną didelį stebuklą nemažam skaičiui Izraelio tautos narių. Jis čia tiek daug didelių stebuklų padaręs ir štai jie, su viena išimtimi, grubiai atsisako padėkos pareiškimo. Tą patį stebuklą Jėzus suteikia vienam žydų nekenčiamos tautos nariui, nors toje tautoje jis anksčiau jokio stebuklo nebuvo padaręs. Šis samarietis jaučia didžiausią pareigą Jėzui pareikšti nuoširdų dėkingumą. Tai meta liūdną šešėlį ant įvykių, kurie už kelių savaičių turės įvykti Jeruzalėje.



Sarbievijos poezijos I leidimas Kólne 1625 m. ir II leidimas Vilniuje 1628 m.

J. Grikenio nuotr.

JIS MUS IŠSIRINKO

CHIARA LUBICH

"Jis mus išrinko jame pirmo pasaulio įkūrimo, kad būtumėm jo akivaizdoje šventi ir nesutepti meilėje" (*Efez 1, 4*).

Tie žodžiai paimti iš nuostabaus Dievo meilės himno, kuriuo pradedamas laiškas efeziečiams. Laiško pagrindinė mintis sako, kad mes esame Dievo meilės kūriniai. Nuo pat žmonijos istorijos pradžios ir nuo mūsų pačių gyvenimo pradžios mumyse veikia begalinė Dievo meilė. Mūsų dangiškasis Tėvas turi kiekvienam mūsų amžinosios laimės planą, kuris viršija mūsų įsivaizdavimą. Jis nori, kad pasiektumėm asmenybės pilnatvę, turėtumėm nesibaigiantį džiaugsmą ir kad būtumėm laimingi amžinai.

Bet kaip apaštalas galėjo įsitikinti, kad Dievas mus myli taip nuostabiai? Jog Dievas tikrai mus myli, jį paveikė tas faktas, kad jis atidavė mums savo sūnų Jėzų Kristų; kad Jėzus atėjęs mokė mus Dievo žodžio, atsiduodamas mums, visą gyvenimą atsižadėdamas savęs, ligi savęs paaukojimo ant kryžiaus. Jis dalinosi su mumis savo dieviškuoju gyvenimu, savo šviesa, savo meilės galia, o dar pasaulyje būdamas laikė

mus savo broliais ir seserimis ir, kartu su savimi, to paties Tėvo vaikais.

Tai ir yra apaštalo tikslas kad mes, gyvendami pagal Jėzaus žodžius, galėtumėm patirti, jog iš tiesų nieko tikresnio ir didingesnio nėra kaip Jėzus Kristus.

Jis yra šviesos ir džiaugsmo pilnybė. Jis yra tasai, kuris duoda visam mūsų gyvenimui prasmę. Jis yra tikroji laisvė, tikroji taika, tikroji meilė, kuri ir mus mylėjo, ir nėra nuostabesnio jausmo kaip galėjimas mylėti taip, kaip jis mus mylėjo.

Kaip tad mes galėtumėm gyventi pagal čia mąstomus žodžius?

Jie visuomet primena mūsų atėjimą ir tą nuostabų planą, kurį Dievas kiekvienam turi. O virš visko jie duoda viltį, kad mes taip pat galime pajusti tą tikrumą, jog Dievas myli kiekvieną mūsų nuostabiai. Užtai mūsų pastangos gyventi pagal jo žodžius padės mums pajusti tą jo meilę, ypač kaip mes vykdysime jo artimo meilės įsakymą visais niuansais, neįbauginami šaltumo ir skepticizmo, kuris mus supa.

Jei mes tai vykdysime, jo dieviškasis gyvenimas mumyse augs. Mes būsimės vis labiau panašūs į Kristų ir galėsime vis labiau mylėti taip, kaip jis mylėjo. Tada net dar būdami pasaulyje galėsime jausti savo asmens pilnybę, harmonijoje su Dievo visos amžinybės planais, kuriuos jis mums turi.

Iš anglų kalbos išvertė *Kostas Paulius*.

♦ Skapiškyje atstatytas Blaivybės paminklas pagal architekto R. Valecko projektą, sukurtas laikantis ankstyvesnio paminklo bruožų. Paminklą pašventino kun. R. Gutauskas, dalyvaujant apie 5.000 tikinčiųjų. Pirmasis Blaivybės paminklas buvo pašventintas paties vysk. M. Valančiaus 1862 m. Tame šimtmety paminklą pastatyti davė progos 1858 m. vysk. M. Valančiaus Skapiškyje pamokslas apie blaivybę.

♦ JAV-se ir paskutiniu laikotarpiu vyksta įžymių mintytojų atsivertimas į katalikybę. Tų katalikais tapusių pasisakymai yra surinkti į neseniai pasirodžiusią Dan O’Niell knygą: “The New Catholics. Contemporary Converts Tell Their Stories” išleido Crossroads, Niujorke. Gaunama ir Šv. Pauliaus seserų knygyne, 172 No. Michigan Ave, Chicago, IL, 60601. Čia ir “roko” žvaigždė pasakoja, kaip tapo pranciškonų vienuoliu, kaip katalikybę atrado budistas bei buvęs radikalas marksistas ir daug kitų.



Motiejus Kazimieras Sarbievijus (1595-1640), Vilniaus universiteto retorikos, poetikos ir filosofijos profesorius, žinomas oratorius, garsus XVII a. Europos poetas humanistas.

Dail. V. Ciplijauskas, 1979

J. Grikenio nuotr.



Motiejus Kazimieras Sarbievijus Lietuvos Kultūroje

Eugenija Ulčinaitė

410 metų Vilniaus universiteto istorijoje įrašyta nemažai šlovingų vardų. Jie įamžinti paminklinėse lentose prie Šv. Jono bažnyčios ir jos viduje, kiemų ir auditorijų pavadinimuose, bibliotekoje saugomų knygų ir rankraščių puslapiuose. Tai—pirmasis jėzuitų kolegijos rektorius Stanislovas Varševickis, pirmasis Universiteto arba Akademijos¹ rektorius Petras Skarga, „Lietuvos istorijos“ kūrėjas Albertas Vijūkas-Kojelavičius, originalios, net 14 leidimų Vakarų Europoje susilaukusios retorikos autorius Žygimantas Liauksminas ir, be abejo, *Motiejus Kazimieras Sarbievijus* (1595-1640) — poetas, mokslininkas, oratorius, Universiteto profesorius. Pabandysime šiais keliais aspektais ir apžvelgti Sarbievijaus veiklą bei tos veiklos reikšmę Lietuvoje.

Sarbievijus — poetas

Sarbievijus gimė Sarbievo kaime Polocko vaivadijoje, Lenkijoje, vadinamojoje Mozūrijoje, todėl šaltiniuose yra vadinamas *masovita* — „mozūras“. Baigęs Pultusko gimnaziją, 1612 metais septyniolikos metų jaunuolis atvyko į Vilnių ir įstojo į jėzuitų ordiną. Dvejus metus (1612-1614) praleido Vilniaus Akademijos noviciate, kuris buvo prie Šv. Ignaco bažnyčios. Paskui Braunsbergo kolegijoje studijavo filosofiją, o 1617-1618 m. Kražių kolegijoje dėstė lotynų

kalbos sintaksę ir poetiką. Čia dirbdamas, parašė ir išleido pirmąjį savo poetinį kūrinį, skirtą Kražių kolegijos fundatoriui Jonui Karoliui Chodkevičiui, „Nuolankus dėkingumas“, pasirašytą skambiu „Kražių Apolono“ vardu (Obsequium gratitudinis... Joanni Carolo Chodkievicz... ab Apolline Crosensi, Vilnae, 1619). Tai — alegorinė poema, parašyta dar neįgudusio poeto, pilna įmantrių palyginimų, metaforų, mitologinių aliuzijų ir kitokių barokinių puošmenų. Vėlesnėje Sarbievijaus kūryboje viso to nelieta. Jis palaipsniui, nuosekliai ėjo vis didesnės formos paprastumo ir minties brandumo linkme.

Nuo 1620 m. Sarbievijus Vilniaus universitete pradėjo studijuoti teologiją, tačiau viso ketverių metų kurso čia nebaigė, nes 1622 m. buvo išsiųstas tęsti teologijos studijų į Romą. Išbuvo čia iki 1625 m. birželio mėnesio. Romoje praleisti studijų metai buvo Sarbievijui labai reikšmingi. Jisai subrendo kaip žmogus ir kaip poetas, išsamiai susipažino su antikinė literatūra, su jaunąja italų literatūra, teatru, muzika. Bendravo su žymiais to meto Italijos mokslininkais, humanistais: Tarkvinijum Galuzzi, Jeronimu Petrucci, Aleksandru Donatu. Sarbievijaus biografai tuo laikotarpiu jį taip charakterizuoja: „Būdamas sąmoningas, sugebėdamas lengvai lotyniškai eiliuoti, turėdamas gerą iškaltą, susilaukė didelio pasisekimo, įsigijo daug draugų“.² Sarbievijaus bičiuliais ir globėjais tapo žymūs Bažnyčios veikėjai bei Italijos didikai: kunigaikštis Povilas Jordanas Ursinas, kardinolas Pranciškus Barberinis ir pats popiežius Urbonas VIII. Jiems skirti eilėraščiai sudaro didžiąją dalį pirmojo Sarbievijaus poezijos rinkinio „Trys lyrikų knygos“ (Lyricorum libri tres), išėjusio Koelne 1625 m. Sužavėtas Sarbievijaus poezijos, popiežius Urbonas VIII apvainikavo poetą laurų vainiku, kaip kitados buvo pagerbti Dantė ir Petrarka.

Netrukus, šiek tiek papildyti, pasirodė kiti Sarbievijaus poezijos rinkiniai: 1628 m. Vilniuje, o 1630 m., 1632 m. ir 1634 m. — Antverpene. Tiek rinkinių išėjo, poetui gyvam esant. Tarp jų itin reikšmingas yra ketvirtasis — 1632 m. leidimas, kurį sudarė keturios lyrikų knygos, viena epodų ir viena epigramų knyga (Lyricorum libri quattuor, epodon liber unus epigrammatumque alter). Titulinį lapą šiam leidiniui piešė didysis flandų dailininkas P. Rubensas. Jis buvo išleistas nedideliu tiražu ir laikomas bibliofiliniu leidiniu.

Šie rinkiniai atnešė Sarbievijui europinę šlovę: jo poetinį talentą pripažįsta net antijėzuitai, jo poezija visi žavisi, o patį poetą vadina „Sarmatų Horacijumi“. Tačiau šios penkios knygos nesutalpino visos Sarbievijaus kūrybos. 1757 m. Adomas Naruševičius publikavo rankraščiuose surastus ir ligi tol nežinomus kūrinius: poemėlę „Kelionė į Romą“ (Iter Romanum) — autentišką, nuotaikingą paties poeto kelionės į Romą aprašymą; istorinės poemos „Lechiada“ fragmentus, kuri buvo rašoma, aiškiai imituojant Vergilijaus „Eneidą“, ir vadinamuosius „Miškų žaidimus“ (Silviludia), kurių originalumas vėliau buvo paneigtas³ (Poemata ex vetustis manuscriptis et variis codicillis... collecta. Vilnae, 1757). 1769 m. Pranciškus Bohomolecas paskelbė naujus „Lechiados“ fragmentus ir Sarbievijaus korespondenciją su vyskupu S. Lebienskiu (Matthiae Casimiri Sarbiewski e Societate Jesu Opera posthuma. Varsaviae, 1769). Tačiau ir po to nemažai Sarbievijaus kūrinių tebebuvo rankraščiuose. Apie juos mes dar kalbėsime, o dabar pabandysime atsakyti į klausimą: kas lėmė tokį didelį Sarbievijaus poezijos populiarumą.⁴

Visų pirma turbūt poetinės formos tobulumas ir turinio paprastumas. Sarbievijus atvirai imitavo Horacijaus kūrybą: jo eilėdarą, stilių, kompoziciją, kartojo netgi jo leksiką, poetinius įvaizdžius, frazeologizmus. Atrodo, kad tam tikra prasme jis buvo įsisavinęs Horacijaus mąstymo būdą, filosofines nuostatas, refleksinį meditavimą. Tačiau, išlaikydamas bendruosius Horacijaus poetikos principus, Sarbievijus visiškai transformuoja eilėraščio turinį, jo dvasią. Štai, pavyzdžiui, Horacijaus himną Dianai ir Apolonui (Carm. I, 21) Sarbievijus paverčia Marijos pašlovinimu (Lyric. II, 18):

*Horacijus: Dianam tenerae dicite virgines
intonsum pueri dicite Cynthium.*

*Sarbievijus: Reginam tenerae dicite virgines
Visentem roseis astra iugalibus.*

Horacijaus eilėraštyje apie baukščią, vyrų vengiančią mergaitę (Carm. I, 23) Sarbievijus įprasmina kaip Kristaus ieškančios sielos skundą (Lyric. II, 19). Horacijaus meilės prisipažinimas (Carm. III, 26) — į prisipažinimą, kad palieka sa-

vo draugus ir ketina užsiimti teologijos studijomis (Lyric. III, 32).

Antikinio stoicizmo filosofiją Sarbievijus vykusiai sujungia su krikščioniškosios pasaulėžiūros principais, sukurdamas meniškai įtaigų ir žmogiškai jaudinantį savo poezijos pasaulį. Sarbievijus teigia žmogaus kaip asmenybės vertę, jo dvasios autonomiją: žmogus turtingas tiek, kiek jis turi dvasinių turtų, jis pratęsia savo amžių gerais darbais, jis visada turi stengtis išsaugoti vidinę pusiausvyrą, ramybę, tikėjimą, nes likimo ratas nepaliaujamai sukasi, keisdamas gera ir bloga, pažemindamas turtingąjį ir iškeldamas beturtį, sugriaudamas miestus ir valstybes, tačiau vėl atnešdamas ateities viltį.

Daug vietos Sarbievijaus kūryboje užima grynai religinė lyrika, „Giesmių giesmės“ poetinės variacijos, panegiriniai, proginiai kūriniai, skirti Lietuvos, Lenkijos, Europos didikams, eilėraščiai antiturkiškąja tematika. Sarbievijus poetiškai įprasmino daug lietuviškų realiųjų, vietovardžių, istorinių faktų. Vienu gražiausių jo lyrinių eilėraščių laikoma odė mokslo draugui Pauliui Kozlovijui (IV, 35), kuriame nuo Lukiškių kalno atsiveria įspūdinga Vilniaus panorama, apmąstoma jo praeitis ir dabartis, pabrėžiamas laiko kitimas, nepastovumas, permainingumas.

Sarbievijus buvo neabejotinai vienas žymiausių lotyniškai rašiusių XVII a. poetų, sukūręs tam tikrą poetinę mokyklą, išugdęs juo sekusių poetų būrį (M. Kmicičius, J. Ryvockis, J. Chondzinskis, V. Bialavičius, J. Zenavičius ir kt.).

Sarbievijus — mokslininkas

1619-1620 m. dėstydamas Polocke retoriką, Sarbievijus perskaitė studentams savo traktatą „De acuto et arguto“ (Apie aštrų ir šmaikštų stilių). Autoriui buvo 25 metai ir, matyt, tuo paaiškintinas entuziazmas, su kuriuo jis ėmėsi minėtos temos. Nepasitenkindamas pirmąja traktato versija, taisė ir tobulino ją, studijuodamas Romoje, konsultavosi su žymiais to meto vokiečių, prancūzų, italų mokslininkais ir galutinai užbaigė vėl grįžęs į Polocką 1626-1627 m.

Traktatas „Apie aštrų ir šmaikštų stilių“ sudaro vieną iš penkių Sarbievijaus poetikos dalių, kuri yra labiausiai apdorota stilistiniu atžvilgiu ir vienintelė jo paties suredaguota. Šiuo traktatu Sarbievijus įsijungė į XVI a. pab. — XVII a. pr. vykusią „ciceronistų“ ir „anticiceronistų“ po-

lemiką. Pirmieji aukštino ir propagavo Cicerono stilių, antrieji sektinu pavyzdžiu pasirinko priešingą jam “sidabro amžiaus” romėnų literatūros atstovų Senekos ir Tacito stilių. Sarbievijus, kuris iš esmės buvo “ciceroniškojo” stiliaus šalininkas, šiame traktate siekia išsiaiškinti, kokia yra to priešingo, smarkiai tuo metu plintančio stiliaus esmė ir panaudojimo galimybės. Tą klausimą jis kelia ne tiek praktinėje — utilitarinėje, kiek teorinėje — filosofinėje plotmėje. Apžvelgęs egzistuojančias nuomones tuo klausimu, Sarbievijus pateikia savąjį aštraus stiliaus apibrėžimą: tai “Kalba, jungianti savyje nedarną ir darną, kaip yra posakyje: taiki nesantaika arba netaiki santaika” (acutum est oratio continens affinitatem dissentanei et consentanei seu dicti concors discordia vėl discors concordia). Sarbievijaus manymu, proto ir kalbos “aštrumą”, vėliau imtą vadinti konceptu (lot. conceptus — priėmimas, suvokimas), sudaro sugebėjimas įžvelgti tame pačiame fakte ar įvykyje tai, kas yra bendra, universalu, ir tai, kas prasilenkia su įprastinėmis normomis, kas yra vienkartinio, būdingo tik tam, vieninteliam faktui. Pažymėtina, kad tyrinėti konceptualaus mąstymo ir kalbėjimo esmę Sarbievijus ėmėsi beveik 29 metų anksčiau negu pasirodė ispanų jėzuito Baltazaro Graciano (1601-1659) ir italų jėzuito Emanuelio Tesauro (1591-1675) darbai. Tiesa, šie autoriai tiesiogine prasme neparėmė Sarbievijaus keltų idėjų, tačiau jų bendrumą rodo jau pačių terminų pasirinkimas. B. Graciano *agudeza* — proto aštrumas, šmaikštumas, sąmojingumas — atitinka Sarbievijaus vartotą terminą *acutum*. Tuo tarpu, E. Tesauro *argutezza* — žodžiai, sąvokos subtilumas — reiškia tą patį, ką lotyniškasis terminas *argutum*. Minėtų autorių teoriniai darbai pasitarnavo baroko epochos literatūrinio manierizmo estetikos susidarymui, o Sarbievijus laikytinas vienu pirmųjų šios krypties pradininkų bei inspiratorių.⁵

Kitos Sarbievijaus poetikos dalys vadinosi: 2) “Lyriniai charakteriai arba Horacijus ir Pindaras” (Characteres lyrici seu Horatius et Pindarus); 3) “Apie eleginės poezijos teigiamybės ir ydas arba Ovidijus” (De virtutibus et vitiis carminis elegiaci seu Ovidius); 4) “Apie minties figūras (De figuris sententiarum); 5) “Apie tobuląją poeziją arba Vergilijus ir Homeras” (De perfecta poesi sive Vergilius et Homerus). Daugeliu atvejų Sarbievijus čia laikosi tradicinių klasikinės poetikos

nuostatų, demonstruoja puikų antikinės literatūros žinojimą, cituoja viduramžių ir Renesanso epochos autorius. Jis tarsi stengiasi suderinti klasikinės humanistinės ir barokinės estetikos sampratas. Tačiau vis dėlto populiariausia XVII a. buvo pirmoji Sarbievijaus poetikos dalis “De acuto et arguto”, kuri susilaukė daugiausia sekimų, interpretacijų, pažodinių citavimų to meto retorikose.⁶ Sarbievijaus poetika beveik 300 metų išbuvo rankraštyje ir išspausdinta tik šio šimtmečio viduryje.⁷ Dėl to reikia apgailestauti, nes išleista tuo metu, kai buvo parašyta, ji būtų suvaidinusi, be abejo, žymiai reikšmingesnę vaidmenį Europos baroko ir klasicizmo estetinių teorijų formavimesi.

(B. d.)

1 Pilnas senojo Vilniaus universiteto pavadinimas: Universitas et Academia Vlnensis Societatis Iesu. *Akademijos ir universiteto sąvokas išsamiai yra aiškinęs Paulius Rabikauskas, S. J., studijoje “Medžiaga Senojo Vilniaus Universiteto istorijai”. Lietuvių katalikų Mokslo akademijos metraštis. Roma, 1967, t. 3, p. 223-224.*

2 Fr. Siarczyński. *Obraz wieku panowania Zygmunta III. Lwow, 1828. t. 2, p. 162.*

3 Anglų mokslininkas Jon Sparrow 1958 m. paskelbė, kad Sarbievijaus “Silviludijų” tekstas yra beveik pažodinė italų jėzuito Marijaus Bettini veikalo “Ludovicus, tragicum silviludium” (Parma, 1622) kopija. Klausimas yra problematiškas ir reikalaujant atskiro specialaus aptarimo.

4 K. Estreicherio duomenimis, XVII-XVIII a. išėjo per 50 Sarbievijaus poezijos leidimų (Bibliografia Polska. Kraków, 1929. t. 27, p. 125-127.

5 B. Otwinowska “Concors discordia” Sarbievskiego w teorii konceptyzmu. In: Pamiętnik Literacki. Roczn. LIX, zeszn. 3. Wroclaw, 1968, p. 83.

6 Źr. E. Ulczinaite, *Teoria retoryczna w Polsce i na Litwie w XVII wieku*, Wroclaw, 1984, p. 61-64.

7 Maciej Kazimierz Sarbiewski. *O poezji doskonałej czyli Wergiliusz i Homer (De perfecta poesi, sive Vergilius et Homerus)*. Wroclaw. 1954; *To paties, Wyklady poetyki (praecepta poetica)*. Wroclaw, 1958.

MOTIEJUS KAZIMIERAS SARBIEVIJUS

(III, 23. Julijui Ariminui)

Tik dvasios turtais esame pranašesni už žvėris

Laimės tau tikrai, Arimine mielas,
Perlai neatneš, surasti Hidaspe,
Nei namai kedru išpuošti, nei auksą plukdantis Hermas.

Neieškok tuščiai, kur pasauly teka
Upė pro lankas, nešdama daug aukso.
Lai dorybė tau bus didžiausias turtas, dieviška laimė.

Tegu vienas kels kuo aukščiausias sienas,
Deimantu remtas, ar sugriauš Sipylo
Kolonas, giliai įsirausęs, Orko turtus išplėšęs.

Bet už jį tikrai turtingesnis paukštis,
Sabos miškuose aušrai tekant čiulbąs,
Ar žuvis rusvam vandeny Hidaspo nardanti greitai.

Kitas teišpuoš savo palą perlais,
Apsijuos diržu iš brangaus metalo;
Kitas lai pečius apsisiaus tyriečių purpuro rūbais.

Bet vis tiek gražiau sparnelius marguosius
Papuoshė gamta Filomelei pilkai,
Gražesni šlakai gintarinį kailį lūšims nubarstę.

Rengia mus avių išauginta vilna.
Nugaras vilkų pavaizduoti bandom,
Puošia drabužius rudaplaukės lapės kailis ar bebro.

Žmones nuo žvėrių vien dorybė skiria,
Iškelia aukštai mus dvasia skrajūnė,
Jos sparnai greitai mus nunešti gali ligi žvaigždynų.

Vertė Eugenija Ulčinaitė



Įtampos šeimoje ir visuomenėje

("Laiškų lietuviams" konkurse III premija laimėjęs straipsnis)

Romualdas Kriaučiūnas

Daugelis esame patyrę psichologines įtampas, o neretas išgyvenęs ir didesnes krizes šeimoje ar už jos ribų. Nors tas įtampas išgyvenome asmeniškai, tačiau, stebėdami kitus, dažnai galėjome pajusti ir jų išgyvenamą krizę. Vidinė įtampa mus stumia iš pusiausvyros. Žinome, kad suintensyvinus spaudimą, kiekvienas ilgainiui gali prarasti sveiką pusiausvyrą. Visi turime savas ribas. Kad įtempta aplinka mus neigiamai veikia, liudija daugėjantys protinių susirgimų, savižudybių, alkoholizmo, narkomanijos, nusikaltimų bei moralinio nuosmukio skaičiai. Ką mes visa to akivaizdoje galime daryti, kad netaptume šurpių statistikų skaičiumi?

Benarpliodamas savas ar svetimas problemas, ne vienas protiškai pavargsta ar net psichiškai sušlubuoja. Tai natūrali reakcija problemoms, kurios prašoka mūsų jėgas. Nors psichologai neturi atsakymų į dienos politines, ekonomines ir socialines problemas, jie puikiai žino, kiek jos mus paveikia. Psichologas, pasinaudodamas mokslo atradimais ir savo patyrimu, pagalbos reikalingam gali patarti, kaip pašalinti ar sumažinti tiek vidinę, tiek išorinę įtampą. Prieš suteikiant pagalbą, jam yra svarbu suprasti tas jėgas, kurios sukūrė nepakeliamas įtampas, iššaukusias protinį sunegalavimą. Svarbu ją suprasti ir mums.

Vidinės ir išorinės įtampos

Įtampos esti dvejopos: vidinės ir išorinės. Pirmiausia pažvelkime į vidines įtampas. Jos gali būti įvairios. Šios rūšies įtampos turi mažai ką bendra su kitais asmenimis, nes daugiausia tesiriša tik su individo vidiniais konfliktais, neretai kilusiais dar vaikystėje, bet skirtingais laipsniais ir aplinkybėmis tebesitęsiančiais iki dabarties. Įtampos gali būti artimai surištos su sąmoniniais asmenybės faktoriais, į paviršių iškylančiais neaiškiu nerimu, besitęsiančiu nelaimės nujautimu, siaubo baime. Vieni tas įtampas bando ignoruoti, kiti jų atsiradimo priežastis priskiria pašaliniams įvykiams, treči išvysto fiziologinius simptomus. Šitos ir daugelis kitų psichologinių savaugos priemonių padeda išlaikyti mūsų protinę pusiausvyrą. Suprantant aplinkybes ir priežastis, tolimesnis pozityvus žingsnis būtų surasti būdus toms įtampoms pašalinti.

Šalia ką tik minėtų vidinių įtampų yra ir išorinės. Pastarosiomis mes dažnai dalinamės su kitais. Jos kyla iš aplinkos, patirties, įvykių, susijusių ne tik su mumis pačiais, bet ir su mūsų šeimomis, draugais, darbais bei visa socialine struktūra. Dažnai ir čia kyla nežinios, baimės, pasimetimo jausmai. Taip sukurtas įtampas bandome pašalinti trimis būdais: mes ir vėl galime paneigti jų buvimą — kas būtų lygu bėgimui iš kovos lauko: dažniausiai su jomis kovojame, tuo pažeisdami asmenis, daiktus, o neretai ir save; arba galime kompromisuoti, pakeisdami savo nusistatymus, elgseną ir, kiek galint, sušvelnindami aplinką. Trys būdai, trys siluetai: gyvenimo dezertyro, Don Kichoto ir diplomato.

Kurio šešėlis mus dengia?

Siaubo susrakintam sunku į save ir į savo šeimą žvelgti objektyviai. Sunku, jei išvis įmanoma, matyti savo konfliktų priežastis ar savo neprotingas pastangas, naudojamas tų konfliktų pašalinimui. Tokiam jau neretai reikalinga ir profesinė psichologo ar kito protinės sveikatos specialisto pagalba, kuri individui padėtų objektyviau pažvelgti į savo trūkumus. Teikiant pagalbą, protinės sveikatos specialistas taip pat kreips dėmesį į aplinką, jos galimą pakeitimą paciento naudai ir gerovei. Tik vėliau bus

padedama įžvelgti ir pašalinti įtampas, sukėlusias esamus simptomus.

Psichologas nėra vienintelis pagalbos šaltinis, nors daugelis į jį žiūri, kaip į paskutinę išeitį, kurią reikia stengtis kuo ilgiau atidėti. Tai ne tik klaidinga, bet ir žalinga pažiūra. Jei kraujo spaudimui pakilus einama pas gydytoją, o dantis skaudant skambinama dantistui, tai kodėl, nepakeliamoms įtampoms užgulus, nesikreipti pas psichologą? Daugiau apie save sužinoti bei pagalbos ar patarimų susilaukti galime ir iš dvasininkų, draugų, šeimos narių, atitinkamų knygų, periodinės spaudos (pvz., „Laiškų lietuviams“).

Daug problemų, ar jos būtų asmeniškos, ar bendros, kyla iš įvairių neapykantos išraiškų: savanaudiškumo, pavydo, suktumo bei protinių ligų. Svarbu suprasti, kaip mes savo agresyvia neapykanta teršiame aplinką. Turime pamatyti, kaip visa tai atsispindi mūsų galvosenoje ir elgesyje. Pavyzdžiui, naudinga žinoti, kad pareigos ir atsakomybės jausmo išnykimas yra niekas kita, kaip užmaskuotas pasipriešinimas savo artimiesiems, vadovams, visai bendruomenei. Per dažnai nė nepastebime savo nerūpestingumo ir apsilaidimo, vienašališkumo ir savanaudiškumo. Nesąmoningai sukuriame dvi matavimo sistemas — vieną kitiems, kitą sau. Pažvelkime į keletą tokio dvigubo standarto pavyzdžių, randamų šeimoje, o ypač visuomenėje.

- Kai kitam ilgai užtrunka ką atlikti, jis yra lėtas; kai aš ilgai prie ko užtrunku, esu kruopštus.

- Jei kitas ko neatlieka, jis yra tinginys; jei aš ko neatlieku, esu per daug užsiėmęs kitais darbais.

- Kai kitas ką padaro be įpareigojimo, jis peržengia savo ribas; jie aš ką savo ruožtu atlieku, tai, brolau, iniciatyva.

- Jei kitas savo poziciją stipriai gina, jis užsispyręs; jei aš nė centimetro nenusileidžiu, esu tvirtų principų.

- Kai kitas nusikalsta etiketo taisyklėms, jis nešlifuotas; jei aš kur nukrypstu, esu originalus!

- Kai kitas gerai sugyvena su savo viršininku, jis padlaižys; jei aš su viršininku draugauju, tai jau kooperacija.

- Kai kitam gerai sekasi, tai „kvailiui sekasi“; jei aš prasimušu į priekį, tai, vyre, tik sunkaus darbo ir asmeninių sugebėjimų dėka.

Mažiau griaukime, daugiau statykime

Nepažaboti jausmai didina mūsų įtampas. Tad svarbu nukreipti savo energiją į gerus dirvonus. Supykus, vietoj lėkščių daužymo ar šuns apspardymo, išeikime pasivaikščioti. Išsigandę nebėkime, bet apsvarstykime, kaip geriau pavojų sutikti. Arba vėl — progai pasitaikius, nesmerkime jaunimo, bet eikime jam padėti. Žodžiu, mažiau griaukime, o daugiau statykime.

Gera apdrauda prieš nepakeliamas įtampas yra artimas ryšių palaikymas su kitais. Tuo pačiu individualus ar kolektyvinis darbas, duodas pasitenkinimą ir išreiškias kūrybingumą, yra geras saugiklis. Dalyvavimas sporte, laisva kūryba, žaidimai, iškylos, knyga, visuomeninis ar artimo meilės darbas — tai stiprūs savimi pasitikėjimo rodikliai. Ištikimi draugai ir bendraminčiai — tai dar viena stipri užtvara prieš tamsaus vienišumo jausmą, kuris ypač stiprus nelaimėms užpuolus. Mes patys reikalui iškilus, turime imtis iniciatyvos kreiptis ten, kur galime pagalbos susilaukti. Svarbu, kad santykiavimas būtų abipusis. Mes taip pat turime būti pasiruošę ištieti pagalbos ranką už mus labiau reikalingiems.

Aplinkos, kaip ir savęs, pakeitimas reikalauja pastangų, reikalauja konkrečių žygių. Ieškokime, ištirkime ir įvertinkime galimas įtampų priežastis. Sakoma, kad aiškus problemos supratimas sudaro net 90% jos išsprendimo. Tai pasitvirtinęs faktas, tiek besprendžiant asmeninius konfliktus, tiek benarpliojant šeimos problemas.

Dar pora minčių apie šeimą. Šeima ne visuomet suteikia laukiamą užuovėją nuo įtampų. Iš tikrųjų pati šeimos aplinka gali tapti įtampų šaltiniu. Vaikų ir tėvų reikalavimai kartais gali atrodyti be saiko ir be galo. Daugeliu atvejų įtampos iš darbovietės parsinešamos namo pykčio ar frustracijos forma ir suverčiamos ant namiškių. Šeimų kraustymasis karjeros ar ekonominiais sumetimais dažnai esamą įtampą nustumia ant krizės ribos. Finansiniai sunkumai taip pat apsunkina šeimos kasdienybę. Konfliktai tarp tėvų ir vaikų šeimose gali kilti dėl religijos, moralės, kultūros ir tautiškumo. Nors gera komunikacija šeimoje yra svarbi kas-

dieninių problemų sprendimuose, yra eilė kitų būdų harmonijos skatinimui namuose:

- Nesistengti turėti idealią šeimą.
- Leisti visiems išreikšti savo nuomones ir jausmus.
- Išmokyti tvarkytis su pykčiu, kitų neužgaunant.
- Nustatyti barnių priežastis ir stengtis jas pašalinti.
- Pradėti su lengviausiai apvaldoma priežastimi ir palaipsniui stumtis prie didžiausios ar sunkiausios barnių priežasties bei jos apvaldymo.
- Neslopinti visų savo poreikių vaikų reikalavimams ir kaprizams patenkinti.
- Pasitikėti savo sprendimais ir jais dalintis su visa šeima.
- Atrasti ką nors pozityvaus kiekviename šeimos naryje ir tai sąmoningai toliau skatinti.
- Rasti laiko aptarti šeimos reikalus reguliariuose šeimos pasitarimuose.
- Stengtis nelyginti savo šeimos su kitomis šeimomis.
- Atrasti nuosaikias gaires visai šeimai, kad kiekvienas suprastų savo elgesio atpildus ir pasekmes.
- Rasti laiko atgaivinančiam poilsiui.

Minėtieji patarimai turėtų sumažinti šeimos įtampas. Yra svarbu anksti įsiterpti ir pertraukti įtampas sukeliančias situacijas, prieš joms įsisiūbuojant į rimtas šeimos krizes.

Pasiimkime visišką asmeninę atsakomybę kaip šeimos nariai, kaip darbininkai ir darbdaviai, kaip visuomenės nariai ir jos vadovai. Visa tai reikalauja minimalinio pasiruošimo. Tik tada galėsime ieškoti tikslesnių problemų sprendimų tose grupėse, kurioms priklausome. Išmintingai planuokime ateitį.

Kiekvienas savisauginis planas kovai su įtampomis reikalauja veiksmo. Po padėties suvokimo nuosekliai turėtų kilti asmeninė ir kolektyvinė akcija. Tiek mūsų tautai, tiek pasauliui reikalingi žmonės, kurie save paaukotų šeimos, visuomenės, tautos — lygiagrečiai ir savo — gerovei. Tam reikia subrendimo. Tik jį pasiekus, turėsime daugiau pasitenkinimo duodami negu gaudami.

Yra daugybė progų padėti savo artimui. Gal

žmonės ir yra savanaudžiai, bet vis tiek juos mylėkime! Jei darome gera, kiti mus apšauks egoistais, bet vis tiek darykime. Jei mums sekasi, laimėsime netikrus draugus ir prisiekusius priešus, bet vis tiek siekime pasisekimo. Atvirumas ir nuoširdumas mus išstato pavojun, bet vis tiek būkime atviri ir nuoširdūs. Geras darbas, atliktas šiandien, bus užmirštas rytoj, bet vis tiek darykime gera. Dvasios milžinai su kilniomis mintimis gali būti suniekinti bevasių nykštukų, bet vis tiek galvokime kilniai. Žmonės gailisi persekiojamųjų, nors seka persekiotojais, bet vis tiek kovokime už persekiojamuosius. Ką mums užtruko metus pasitvarkyti, gali būti sunaikinta per dieną, bet vis tiek statykime. Pasauliui duokime viską, ką galime, ir būsime užgauti ar nesuprasti, bet vis tiek pasauliui duokime viską, ką galime.

Bažnyčios mokslas apie santuoką ir šeimą

Jonas Lauriūnas, S.J.

1. Santuoka — Naujosios sandoros sakramentas

Santuoka ir šeima yra brangiausias žmonijos turtas — tai pagrindinė visuomenės ląstelė. Ir pavienio žmogaus, ir visuomenės gerovė priklauso nuo to, kokioje situacijoje yra santuoka ir šeima. Mūsų dienomis santuoka ir šeima — kaip ir visos institucijos, o ši gal daugiau — yra labai paliesta naujų visuomenės ir kultūros atmainų. Žvelgiant šiandien į šią mūsų visuomenės ląstelę, galima matyti ir *šviesos*, ir *šešėlių*. Viena, daugiau pajaušta asmeninės laisvės, šeimoje šiltesni tarpžmogiški santykiai, moteris labiau suvokia savo vertę, tėvai jaučia didesnę savo atsakomybę, didesnis dėmesys vaikų auklėjimui... Antra, pasirodo ženklai, keliantys nerimą, kad nebranginamos pagrindinės vertybės: klaidinga sutuoktinių tarpusavio nepriklausomumo samprata; didėjančios plyšiai tarp tėvų ir vaikų; šeimos nepajėgumas perteikti vertybes; gausėjanti skyrybos; plintantis kūdi-

kių žudymas... priešiškas nusistatymas prieš naują gyvybę.

Šitokia šeimos situacija yra neraminanti, ir kam rūpi tautos ir Bažnyčios ateitis, turi naujai permąstyti šias pagrindines vertybes, ypač jauni žmonės, kurie stovi savo santuokinio ir šeimyninio kelio pradžioje. Reikia vėl atrasti grožį ir didybę tarnauti gyvenimui, atidengti naujus horizontus ir kurti naują šeimos kultūrą, kuri prisidėtų prie humanizmo naujo pavasario. Šiuo klausimu paskutiniaisiais laikais Bažnyčia yra ne kartą pasisakiusi. Paminėtina popiežių enciklikos — Pijaus XI “*Casti connubii*” (1930) ir Pauliaus VI “*Humanae vitae*” (1968), II Vatikano susirinkimo pasisakymai, ikišiolinį Bažnyčios žodį apibendrinantis Jono Pauliaus II apaštalinis raštas “*Familiaris consortio*” (1981). Apie tai nemažai yra kalbėta ir vyskupijų sinoduose.

Krikščioniškos santuokos ir šeimos samprata remiasi Tvėrėjo duota *prigimties tvarka*. Dievas, iš meilės pašaukęs žmogų į gyvenimą, pašaukė jį ir meilei. Žmogus yra sutvertas pagal paveikslą ir panašumą Dievo (plg. Pr 1,27), kuris yra pati Meilė (1 Jn 4, 8, 16). Tad meilė yra pagrindinis ir natūraliausias žmogaus pašaukimas. Nė vienas žmogus negali gyventi be meilės. Meilė ima į save ir žmogaus kūną, o kūnas turi dalį ir dvasinėje meilėje. Todėl seksualumas, kuriame vyras ir moteris kaip sutuoktiniai teikia save vienas kitam, nėra vien biologinis aktas, bet žmogaus asmens gelmių veiksmas. Meilė tarp vyro ir moters priklauso prie žmogaus panašumo į Dievą; ji yra atspindys Dievo meilės kiekvienam žmogui. Todėl ir žmogaus seksualumui galioja Švento Rašto žodžiai: “Tai buvo labai gera” (Pr 1,31).

Nuodėmė, įsibrovusi į žmogaus gyvenimą, sukrėtė visą jo būtį: sutrikdė vyro ir moters santykius, griaušančiai paveikė gyvybės perteikimo tvarką, įnešė susvetimėjimą (plg. Pr 3,7, 16). Tačiau santuoką ir šeimą Dievas apgaubė ypatinga savo globa — įjungė į *atpirkimo* zoną. Jau Senajame Testamente vyro ir moters sąjunga tampa “atspindžiu” sąjungos tarp Dievo ir žmonių (plg. Oz 1-3; Iz 54; 62; Jer 2-3; Ez 16, 23). Ši Dievo sąjunga arba sandora su žmonėmis randa savo galutinę išraišką Jėzuje Kristuje, kuris yra Dievas ir žmogus viename asmenyje ir kuriame Dievas Naujoje

Sandoroje galutinai priėmė kiekvieną žmogų. Jis yra Dievo Tautos Sužadėtinis (plg. Mk 2,19), kuris myli Bažnyčią, savo sužadėtinę, ir atidavė už ją save (plg. Ef 5,25).

Jėzaus požiūris į šeimą matyti iš jo pasisakymo apie skyrybas (plg. Mk 10,2-9 ir paralelės vietos), kada buvo įtrauktas į ginčą, ar vyras gali atleisti savo žmoną. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad Jėzaus atsakymas užaštrina Senojo Testamento reikalavimą ir žmonėms užkrauna sunkią naštą. Iš tiesų Jėzus neįsileidžia į ginčą ir neaiškina Senojo Testamento nuostatos (plg. Įst 24,1-4). Klausimą jis perkelia į kitą plotmę. Jis primena pirmąją Dievo Tvėrėjo planą. Jis žino, kokia kieta yra žmogaus širdis ir kaip ji priešinasi Dievo Tvėrėjo minčiai. Dabar, kada prasideda nauja tvėryba, Dievo planas su pirmuoju sutvėrimu vėl ima galioti — grįžta į gyvenimą. Todėl Jėzaus draudimas skirtis nėra grynai išorinis ir sunkiai įvykdomas įstatymas, bet išraiška Naujosios Sandoros, naujos malonių galimybės realizuoti giliausią sutvėrimo ir atpirkimo mintį — meilės ir ištikimybės gyvenimą. Remiantis šiais Jėzaus žodžiais, galima sakyti, kad šeima priklauso ir sutvėrimo, ir išganymo tvarkai.

Jau apaštalas Paulius įspėjo, kad į santuoką reiktų eiti “Viešpatyje” (1 Kor 7,39). Šeima įeina į naują būtį — į krikštu kildintą naują buvimą “Kristuje”. Todėl santuoka ir šeima yra vieta, kur turi jaustis Kristaus Dvasia. Vyro ir moters elgsena praktiškai turi reikštis meile, ištikimybe, atsidavimu ir klusnumu Jėzui Kristui (plg. Kol 3,18-19; 1 Pt 3,1-7; 1 Tim 2,8-15; Tit 2,1-6). Šio namų kodekso svarbiausios nuostatos yra išdėstytos laiške efeziečiams, kur *vyro ir moters santuokinė sandora suvokiama kaip atspindys sandoros tarp Kristaus ir Bažnyčios*.

“...paklusdami vieni kitiems dėl Kristaus baimės. Jūs, moterys, būkite klusnios savo vyrams lyg kad Viešpačiui... Jūs, vyrai, mylėkite žmonas, kaip ir Kristus mylėjo Bažnyčią ir atidavė už ją save... Todėl žmogus paliks tėvą bei motiną ir glausis prie savo žmonos, ir du taps vienu kūnu. Šita paslaptis yra didelė, — aš tai sakau, žvelgdamas į Kristų ir Bažnyčią” (Ef 5,21-22, 25,31).

Tarp kitko šiame tekste atspindi ir ano meto šeimos samprata, kai moterys būdavo

vyrams pavaldžios. Bet tekstas laužo nusi-stovėjusius patriarchalinės šeimos rėmus: jis kalba apie meilę ir atsidavimą, ir tuo pačiu apie abipusį pavaldumą. Šio teksto svarbiausia ištara yra ta, kad meilė ir ištikimybė tarp Kristaus ir Bažnyčios yra ne tik pavyzdys šeimai; meilė tarp vyro ir moters šeimoje yra veikiau realus ženklas Jėzuje Kristuje pasirodžiusios ir Bažnyčioje pasilikusios Dievo meilės ir ištikimybės. Pakrikštytųjų santuoka yra realus simbolis naujos ir amžinos sandoros, Kristaus kraujo sudarytos.

Šventojo Rašto pasisakymuose, ypač laiške efeziečiams, *bažnytinė tradicija* išskaitė santuokos sakramentalumą. Ši mintis išsivystė viduramžiuose, nors pasirodė jau pirmaisiais amžiais. Tačiau šis mokymas nenori santuokos mistifikuoti ar padaryti ją visiškai priklausomą nuo Bažnyčios. Jis veikiau pripažįsta, kad santuoka yra savitas tvėrinys ir kaip toks įeina į išganymo tvarką. Todėl santuoka tampa galiojanti, kai sutuoktiniai Bažnyčios nustatytu būdu išreiškia savo sutikimą. Šio sutikimo, kaip sako bažnytinė teisė, jokia pasaulinė galia negali pakeisti. Savitą bažnytinės santuokos sudarymo formą Bažnyčia nustatė jau viduramžiais, bet visuotinai galiojanti ir santuokos tikrumui būtina ji tapo tik Tridento Susirinkimo sprendimu (XVI a.). Dėl rimtų priežasčių ši bažnytinė forma gali būti apleista, bet santuokinio sutikimo viešumas turi būti išlaikytas.

Sakramentinis santuokos ženklas yra asmeninis laisvas aktas, kuriuo sužadėtiniai pareiškia, jog jie vienas kitą priima ir teikia. Daugumos teologų nuomone, sužadėtiniai teikia vienas kitam santuokos sakramentą, pareikšdami abipusį sutikimą gyventi santuokoje. Šitai išsipildo, kai abu tampa vienu kūnu (plg. Pr 2,24; Mk 10,8), kas apima visas gyvenimo sritis.

Kunigas, dalyvaujantis sutuoktųjų apeigose, priima Bažnyčios vardu sutikimo pareiškimą ir suteikia jaunavedžiams Bažnyčios palaiminimą. Tai sako, kad santuoka nėra privatus sužadėtinų reikalas, bet viešas Dievo meilės ir ištikimybės ženklas. Šitai matyti Ozėjo (2,19-20) tekste, kur rašoma, kad teisė ir teisingumas, meilė, gailestingumas ir ištikimybė lydi Dievo sandorą su savąja tauta. Vieša, o pas katalikus normaliomis sąlygomis *bažnytinė*, santuokos

sudarymo forma nėra grynai išorinis formalumas, joks sutuoktųjų liudijimas ar nederantis valstybės ir Bažnyčios kišimasis. Santuokos įžado viešumas nereiškia brovimosi į sutuoktinių švento jausmo sodą; tai veikiau globa ir pripažinimas, parama ir liudijimas jų ištarto "Taip" bendram gyvenimui. Sutuoktiniai taip pat liudija — liudija vienas kitam, savo vaikams ir visai Bažnyčiai, — kad jie turi viltį išganyme, į kurį įsijungia per šį sakramentą. Santuokai reikia viešumo, kad visuomenė tai žinotų ir įstatymais globotų. Seniau buvo genties, kilties vyresnysis, dabar — valstybės, Bažnyčios atstovas. Popiežiai santuoką yra pavadinę "mažute Bažnyčia": ji ne tik atspindi Bažnyčią, yra jos dalelė, bet ir aktyviai savitu būdu prisideda prie Bažnyčios augimo. Ji turi būti gyva Bažnyčios ir parapijos ląstelė.

Santuokine priesaika sutuoktiniai ne tik teikia save vienas kitam, bet ypatingu būdu įsijungia į Dievo su žmonėmis sandorą. Tai pats Dievas juos sujungia (plg. Mk 10,9), taip kad nuo šiol Dievo, savo pačių ir visuomenės akyse jie priklauso vienas kitam. Bažnyčia moko, kad *santuokinis ryšys* atspindi nenutraukiamą Dievo ryšį-sandorą su žmonėmis. Ir šio ryšio pažeisti, nutraukti negali nei patys sutuoktiniai savo valia, nei Bažnyčia, nei kiti žmonės ar valstybė.

Nėra kitos tokios vietos, kur taip glaudžiai susilietų Dievas ir pasaulis, prigimtis ir Dievo dovanos, tvėrinys ir malonė, kaip santuoka. Sakramentu Dievas globoja ne tik patį santuokinį ryšį, bet ir visą santuokinį gyvenimą. Vyras ir moteris, kad galėtų atlikti savo uždavinį, reikalingi ypatingos Dievo pagalbos, nes žmogiškoji meilė yra trapi — jos tyko daug pavojų.

Santuokos sakramentas, kaip ir kiti sakramentai, teikia *savą malonę*. Ji yra trejopa. Vienas kitą mylėdami ir būdami ištikimi, jie sudabartina Dievo meilę ir ištikimybę Jėzuje Kristuje. Jie gauna ją vienas kitam: jų santuokinė meilė įjungiamą į dievišką meilę ir atperkančiąją Kristaus jėgą bei Bažnyčios išganingu tarpininkavimu yra vedama ir praturtinama. Santuokos sakramento dėka bendrai gyvendami, priimdami vaikus ir juos auklėdami, jie pašventina vienas kitą, gaudami šiuo būdu Dievo tautoje ypatingą dovaną (1 Kor 7,7). Galiausiai krikščioniška santuoka yra ženklas,

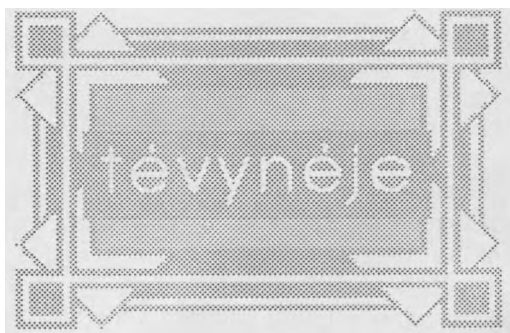
užmenantis, kad keliaujama į amžinąsias vestuves, į galutinį džiaugsmą Dievo meilėje (plg. Mk 2,19-20; Mt 22,1-4; 25,1-13). Todėl vestuvinės išskilmės yra prasmingos ne tik kaip žmogiškas, pilietinis reiškinys, bet ir krikščionišku požiūriu — šventas blizgesys yra viltinga nuoroda, mūs laukiančio laikų pabaigoje džiaugsmo.

Ši nuoroda į galutinį amžinąjį džiaugsmą taip pat sako, kad santuoka priklauso praeinančiam pasauliui (plg. Mk 12,25; 1 Kor 7,25-38). Ji nėra galutinis visų mūsų lūkesčių išsipildymas. Kaip nuoroda į galutinį tikslą šalia santuokos Bažnyčioje yra dar *savanoriška vienystė* dėl dangaus karalystės (plg. Mt 19,12)

— bešeimis gyvenimas (celibatas — kunigų, vienuolių). Kas dėl dangaus karalystės atsisako šeimos, tuo dar nėra geresnis krikščionis už vedusįjį. Savo vienystę veikiau jis nori pabrėžti pagrįdinį visų pakrikštytųjų matmenį: visokios žemiškos tvarkos praeinamybę ir žvilgį į svarbiausiąjį — į Dievo karalystę. Todėl jau dabar jis nori visa ir nedalinta širdimi būti laisvas, kad galėtų atsidėti Viešpačiui ir “jo reikalui” (1 Kor 7,32). Laisvanoriška vienystė nereiškia santuokos nuvertinimo, kaip tik dar labiau pabrėžia jos vertę. Jei santuoka būtų nevertinga, tai ir jos atsisakymas būtų nereikšmingas. Priešingai, santuoka laisvai pasirenkama kaip gyvenimo forma, jei šalia jos yra dar kita viešai pripažinta gyvenimo forma. Šitaip santuoka ir laisvanoriška vienystė yra du būdai atspindėti ir gyventi Dievo su žmonėmis sandoros paslaptį. Jie abu reikalingi vienas kito, jie drauge žydi ir vysta. Pašaukimai į vienystę ten klesti, kur yra sveikos, sąmoningos krikščioniškos šeimos. Jei nevertinama savanoriška vienystė, tuo pačiu nevertinamos ir krikščioniškos santuokos vertybės. Dabartinė krikščioniškos šeimos krizė glaudžiai siejasi su nepagarbiu požiūriu į savanorišką vienystę.

(B.d.)

♦ Kauno kunigų seminarija neseniai atšventė 125 metų sukaktį. Ji po didžiojo sukilimo prieš caristinę okupaciją 1864 m. buvo atkelta iš Varnių į Kauną, nes Varniuose klierikai buvo karštai užsidedę laisvės kovos dvasia, ir caro valdžia seminariją norėjo turėti arčiau savo centro įstaigų kontrolės.



Paruošė Gediminas Vakarīs

Prof. Jonui Kubiliui 70 metų

Š.m. liepos 27 d. sukako 70 metų ilgamečiam Vilniaus universiteto rektoriui prof. dr. Jonui Kubiliui. Iškilmingas šios sukakties minėjimas ruošiamas rugsėjo mėnesį.

Jau nuo mažens Joną Kubilių charakterizavo užsispyrimas, išmintis, darbštumas. Pirmiausia darbštumo ir užsispyrimo prireikė besimokant Rudkiškių pradžios mokykloje, o vėliau ir Eržvilko progimnazijoje, netoli nuo gimtojo Fermų kaimo, kur sruveno Šaltuonos upelis, kur augo ažuolas, pasodintas Jonuko gimimui prisiminti. Tėvai ruošėsi vyriausiąjį sūnų palikti “prie žemės”, bet pastebėję sūnaus darbštumą ir atkaklumą siekiant mokslo, o dar ir mokytojų pakalbinti, ryžosi ir toliau jį leisti į mokslus. Eržvilke jis baigė tris klases, vėliau mokėsi Raseiniuose. Per visus mokymosi metus Jonukas buvo pirmasis mokinyss.

Karo ir pokario kartų brandą greitino skaudūs Lietuvai įvykiai. Rodos, pačiame ore, kiekvienoje sodžiaus troboje ar miesto rūmė dvelkė ta sunkiai nusakoma netikrumo, įtarumo, o dažnai ir pavojaus nuojauta. Ir nebuvo ji be pagrindo.

Tuo metu, 1944-45 mokslo metais, Eržvilko gimnazijoje matematiką ir chemiją dėstė jaunas mokytojas, pats dar neseniai čia buvęs gimnazistu, Jonas Kubilius. Jau tada gimnazijoje veikė rezistencinis pagrindis, buvo stiprios laisvės ir nepriklausomybės nuotaikos. Vėliau pasipriešinimo kovoje krito ne vienas mokslo

draugas, ne vienas mokytojas ir kaimynas pro užkaltus gyvulinių vagonų langus pamatė plačią šalį, „kur žmogui taip gera ir jauku“.

Tame Lietuvai nepaskelbtame kare vienaip ar kitaip dalyvavo ir ūkininkai Kubiliai, jų sūnūs, iš kurių Juozas buvo nuteistas 25 metams, Bronius pašalintas iš universiteto, o Antanas su motina atsidūrė Krasnojarsko krašte. Tada ir pririekė pirmiausia išminties ir diplomatijos, norint išlikti ir išsaugoti tėvų bei mokytojų perduotą dvasią.

1940 m. Jonas Kubilius įstojo į Vilniaus universitetą. Pasirenka matematiką. Tada turbūt niekas nebūtų pranašavęs, kad smulkaus kūno sudėjimo užsispyręs pirmakursis iš Žemaitijos jau surišo visą savo gyvenimą su Universiteto sienomis ir dvasia, kad matematika suteiks jam mokslininko vardą, o Lietuvoje ir pasaulyje Vilniaus universitetas ir Jonas Kubilius taps lyg-sinonimais.

Universiteete Jonas Kubilius susidomėjo skaičių teorija ir parašė diplominį darbą iš šios srities visiškai savarankiškai. Supratęs, kad tai jo gyvenimo tikslas ir visa jo esmė, 1948 m. išvyko į tuo metu geriausią matematikos centrą — Leningrado universitetą. Čia, vadovaujant pasaulinio garso profesorius J. Linnikui, 1951 m. jis apgina kandidatinę, o po šešerių metų — daktaro disertaciją „Kai kurie tikybinės skaičių teorijos tyrimai“. Antroji daktaro disertacija svarbi tuo, kad padėjo naujas matematikos šakas — tikybinės skaičių teorijos — pagrindus. Iki tol šio mokslo pasaulyje nebuvo rimtų mokslinių tyrimų tradicijų. Tų disertacijų pagrindu buvo sukurta ir lietuviškoji matematikos mokykla su savo žurnalu „Lietuvos matematikos rinkinys“, kuris nuo 1973 verčiamas į anglų kalbą. Pasaulio matematikų bendruomenės dėmesys Lietuvos matematikai ir matematikams tuo neužsibaigė. Nuo 1961 m. Vilniuje vyksta TSRS matematinės mokslinės konferencijos, į Vilniaus universitetą iš JAV persikelia pasaulio masto Berklio Tikimybių teorijos ir matematinės statistikos specialistų simpoziumas, vykstantis kas ketveri metai. Ir Lietuvoje, Mokslo Akademijoje, išaugo stambus matematinių tyrimų institutas, kuriame vystomos įvairios Respublikai reikalingos matematikos šakos.

Atrodo, žmogus, pakilęs į pasaulio viršūnes, galėtų tik su įžmybėmis kalbėtis, o ne į var-

ganą mūsų žemę nusileisti. Bet Jonas Kubilius, būdamas rektorius, akademikas, labai gerai suprato mintį, kad net ir derlingiausią sodą reikia nuolat puoselėti, iš naujo sodinti. Gal dėl to jo iniciatyva pradedamos ruošti Lietuvoje jaunųjų matematikų olimpiados, o jis pats niekada nepasitraukė iš katedros — vienas esminių jo gyvenimo tikslų visuomet buvo ir yra savo žinias perduoti jaunimui.

Tik retkarčiais savo darbo kabinete, savo namuose, paties pastatytuose, ramioje Antakalnio gatvėje, leidžia sau malonumą — pasiklausyti Beethoveno ar Mozarto muzikos. Šią jo silpnybę žino visi namiškiai, o kolegos matematikai dar linksmai ir priduria: kai buvo jaunesnis, tai kokiame suėjime vis pasiūlydavo užtraukti „Už Raseinių and Dubysos“...

Aštuoniasdešimtuoju Vilniaus universiteto rektorium Jonas Kubilius tapo 1958 m. Tai buvo metas, kai baigėsi N. Chruščiovo „atlydas“, ir visuomenės demokratizavimas vis labiau traukėsi į praeitį. Iki to buvęs rektorius Juozas Bulavas apkaltinamas nacionalizmu, bet jis jau buvo spėjęs į universitetą pakviesti daugiau dėstytojų lietuvių. Už tai buvo pašalintas ir iš pareigų, ir vėliau iš kompartijos.

Jaunam matematikos profesoriui ir vienam jauniausių tarp visų Europos universitetų rektorių Jonui Kubiliui reikėjo jau žymiai sunkesnėmis sąlygomis puoselėti Universiteete lietuviškumą, steigti naujas specialybes, atidaryti duris naujoms mokslo šakoms. Tai nebuvo lengva, bet naujajam rektoriui pavyko pasirinkti laikmečiui tinkamą taktiką ir strategiją, atremti daugelio ideologų, dažnai buvusių Universiteto auklėtinių, atakos. Čia padėjo sparčiai augantis Rektorius mokslinis autoritetas, politinis taktas, diplomatija.

Klausinėjamas apie tą nelengvą praeitį, Rektorius susimąsto. Tikriausiai prisimena viską ir sako: „Gerai, kad žmogus turi užmarštį. Jei viską prisimintum, nelengva būtų gyventi. Užmarštis — tai lyg skydas prieš strėlę, kuri, iš praeities atlėkusi, gali ir dabar sužeisti“. Mintys vis tiek nukrypsta į praeitį. Prisimin-damas pirmąsias rektoriavimo dienas, Jonas Kubilius sako: „Širdyje tada sau pažadėjau ištikimai tarnauti Universitetui ir Lietuvai“. Tą pažadą Rektorius tesėjo daugiau kaip tris dešimtmečius, o juos įvertindamas sakė: „Svar-

biausia, ką mums pasisekė padaryti tomis sunkiomis dvasios bei proto genocido sąlygomis — tai neleisti išblėsti akademinei Vilniaus universiteto dvasiai, ją stiprinti, o kartu atgaivinti bei išsaugoti ryšius, nuo amžių Lietuvą siejančius su Vakarų Europos kultūros bei mokslo žemynu. Nuo Europos, kuri mūsų sąmonėje asocijavosi su didžiosiomis dvasios vertybėmis ir kurios vaikais esą jautėmės, buvome atkirsti sunkiai peržengiamos sienos, tačiau Europa gyvavo mumyse. Ir kad buvom iš jos plėšiami, tačiau nebuvom išplėšti, kad ji visą laiką gyvavo mūsų sąmonėje ir širdyje. Be visa kita, tai ir Universiteto nuopelnas”.

Tą Universiteto nuopelną Lietuvai gerai suprato visi: tiek gyvenantys Lietuvoje, tiek ir toli nuo jos. Universitetas, jo Rektorius ir Lietuva dažnai buvo tie trys neatskiriami žodžiai, kuriuos teko ne kartą girdėti iš JAV ir Kanados bei kitų valstybių lietuvių, įvairių tautybių mokslininkų. Taip buvo kalbama tada, kai žmogiškosios laisvės netekimą oficialioji valdžia bandė parodyti kaip laimę ir gėrį, o nacionalinės kultūros gniaužimą ir naikinimą — kaip įsiliejimą į “didžiąją kultūrą”. Tai buvo ypač sunkūs laikai, kuriuos tik dabar galima atvirai įvardinti, bet jų ir tuo metu dirbusių žmonių veiklai reikės dar daug laiko, dokumentų analizės ir didelių apmąstymų. Ne vienas anais laikais kaip zuikis suglaudęs ausis tupėjo krūmuose, o šiandien dedasi šventuoju ir bando mesti akmenis į visus, kurie anais laikais dirbo nebent Sizifui prilyginamą darbą: garsiai — kad valdžia matytų, tyliai — kad išsaugotų ir puoselėtų tautos dvasią, jos siekius, neleistų užgesti laisvės vilčiai.

Tam padėjo ir tam buvo panaudota viskas: tarp jų ir Socialistinio Darbo Didvyrio žvaigždė, užsienio universitetų garbės vardai, buvimas partijoje, Aukščiausiąjų Tarybų deputatų vardas, netgi asmeninės pažintys su žmonėmis, kurie galėjo turėti įtakos Alma Mater gyvenimui. Visa tai padėjo priešintis diktatoriškam didžiojo ir mažojo centro spaudimui, beapeliaciniam reikalavimui surusinti Universitetą. Be šių didžiųjų tikslų, reikėjo rūpintis pilka ir vargana kasdienybe: kad sutrūnijusios lubos neužgriūtų studentų auditorijose, kad iškiltų Saulėtekio korpusai, kad laboratorijos ir bibliotekos bent kiek prilygtų Vakarų universitetams. Pašaliniam

žmogui tai buvo nepastebimi kasdieniniai darbai ir rūpesčiai.

Užtenka prisiminti, kad Šv. Jono bažnyčia buvo paversta “Tiesos” laikraščio popieriaus sandėliu. Vienas jo valdytojas į bažnyčią buvo įsileidęs net “Mosfilmo” kino veikėjus, kuriančius filmą apie tai, kaip gestapininkai šaudė okupuotoje žemėje į šventųjų statulas (žymiai pigiau nei dekoracijas kurti). Reikėjo daug diplomatijos ir kantrybės, kol buvo ji atiduota Universitetui, kol buvo centimetras po centimetro restauruojama, tvarkoma. Šiandien vėl, kaip prieš keletą dešimtmečių, skamba “didžiojo Jono” varpai, savo dūžiais lyg dėkodami “mažajam Jonui”.

Šiandien atbunda ir keliiasi Lietuva. Tas pabudimas nebūtų toks, koks jis yra, jei nebūtų buvę Vilniaus universiteto. Vien prof. J. Kubiliui rektorijaujant, paruošta apie 63 tūkstančiai specialistų. Jie daug ką suprasdavo iš savo dėstytojų užuominų, netgi nutylėjimų. Pirmasis atgimimo prasiveržimas, parodęs, kad Lietuva gyva, buvo Vilniaus universiteto 400 metų jubiliejus. Beje, ir tada Maskva niekaip nesuprato, kaip drįsta periferijos universitetas pretenduoti į seniausią ir dar Respublikoje, kuriai tik Tarybų valdžia “atnešė kultūrą”. Ką ten Maskva — ir savų “patriotų” užteko, kurie vis bandė įrodinėti, kad ta Universiteto pradžia labai jau nepriimtina... Vis jėzuitų vardas jiems kliuvo... Ir vėl Rektorius padaro tai, kas, rodos, neįmanoma — jubiliejus įvyko ir pasauliui priminė Lietuvą, savo praeitimi šlovingą, ir dabar garsų Vilniaus universitetą. Po to jau mažiau kas išdrįso komanduoti ir nurodinėti. O Universitete jau skleidėsi Atgimimo pumpurai... Rektorius, jau nieko nebodamas, atvirai susitikinėjo su sąjūdininkais, jų suėjimams pasiūlydavo Universiteto pastogę.

Nelengva buvo suprasti, kodėl tuo metu Rektorius nusprendė perduoti savo togą ir skeptrą, bet žodžiai buvo tarti: savo padariau, praėjau nelengvą kelią, toliau tegul eina jaunesnis. Jam linkiu nuveikti daugiau.

Dabar, matydamas skubantį į studentų auditorijas profesorių Joną Kubilių, dažnai jį lyginu su valstiečiu, gražiai suarusiu žemę ir pasodinusi sūdą. Jis eina ir mąsto apie tai, kad tuos skanius vaisius valgys jau kiti. Dėl to širdyje šviesu ir ramu. Bet poilsiui laiko nėra.

Reikia atnaujinti vadovėlius, parašyti daugybę straipsnių, dalyvauti konferencijose. Praeina šventės ir jubiliejai, o darbas lieka.

Vilniaus universiteto rektoriaus prof. dr. Jono Kubiliaus darbui vertinti, neabejoju, bus skirta daug straipsnių ir knygų, aš tik norėčiau pacituoti labai taupų, bet talpų naujojo rektoriaus prof. Rolando Pavilionio pasakymą: “J. Kubilių, laikytą ateities žmogumi, praleidusį prie Universiteto vairo beveik 33 metus, galima charakterizuoti vienu sakiniu: jis lietuvių matematiką išvedė į pasaulines platumas, garsino Vilniaus universitetą ir Lietuvos vardą pasaulyje”.

Prof. Stasys Vaitekūnas

ŠVENTASIS TĖVAS MELDĖSI UŽ LIETUVĄ IR VISUS LIETUVIUS

Birželio 6 dieną popiežius Jonas Paulius II Lomžos katedroje susitiko su atvykusiais iš visos Lietuvos maldininkais, kurių buvo ke-liolika tūkstančių. Aikštėje prie Dievo Gai-lestingumo bažnyčios popiežius aukojo šv. Mišias, kuriose dalyvavo Aukščiausios Tarybos vicepirmininkas Česlovas Stankevičius, vi-cepremjeras Zigmas Vaišvila, Kultūros ir švietimo ministras D. Kuolys, Lietuvos katalikų Bažnyčios vadovas kardinolas Vincentas Slad-kevičius, vyskupai ir daugelio Lietuvos parapijų kunigai.

Jonas Paulius II kreipėsi į lietuvius lie-tuviškai: “Šis susitikimas su jumis, lietuviais, Lomžoje priartins tą dieną, kai popiežiaus keliai pasuks į Lietuvą”. Baigdamas šv. Mišias, po-piežius dar pasakė: “Meilės kupinus žodžius skiriu jums, mylimi lietuviai, iš Seinų ir Suvalkų žemės, ir tiems, kurie į šią Eucharistiją ir rytdienos susitikimą atvyko iš Lietuvos į Lomžą”.

Į Lomžą atvažiavo ir didelis būrys saviveik-lininkų iš Lietuvos. Beveik keturias valandas trukusiame koncerte jie giedojo religines giesmes, atliko lietuvių liaudies dainas, grojo.

Žmonės meldėsi, prisimindami, kad Lie-tuvoje vėl siautėja sovietų armija, mintimis būdami kartu su tūkstančiais vėl susirinkusių prie parlamento rūmų ginti nepriklausomybės.

Lietuvos kardinolas Vincentas Sladkevičius sveikino šv. Tėvą Lomžoje šiais žodžiais: “Šventasis Tėve, šandien Jūs esate labai arti Lietuvos sienos. Esame įsitikinę, kad Jūsų meilė Lietuvai yra taip didelė, kad Jums nebūtų per sunku pratęsti šią savo apaštalinę kelionę iš Lenkijos ir Lomžos tiesiog į Lietuvą ir jos sostinę Vilnių. Gera žinome, kokios kliūtys pastoja tam kelią, bet turime viltį, kad jau kitais metais Lietuvos žemę pasieks Jūsų palaimos žingsniai. Šandien gi visos mūsų tautos vardu galiu pareikšti: Šventasis Tėve, mes visa širdimi Jus mylime, Jūsų laukiame ir kviečiame ap-lankyti mus kaip savo vaikus”. (Lietuvos aidas)

NARSUOLIAMS ATMINTI

Praėjo 100 dienų nuo tragiškų sausio 13-osios įvykių. Vilniuje prie televizijos bokšto, Lietuvos žurnalistų sąjungos ir Gamtos apsaugos draugijos kvietimu, susirinko žmonės pagerbti čia žuvusių narsuolių. Jų atminimui buvo pa-sodinta po medelį: 13 ažuoliukų, o pačiam vidury — liepaitė.

Sausio 13-osios aukoms atminti medeliai buvo pasodinti ir Atgimimo ažuolyne — J. Basanavičiaus tėviškėje Ožkabaliuose. (Tiesa)

TEGUL MEILĖ LIETUVOS DEGA MŪSŲ ŠIRDYSE...

Prof. Arvydas Matulionis “Tiesoje” rašo: “Sausio šešioliktąją visa Lietuva laidojo savo dukras ir sūnus, žuvusius už nepriklausomybę. Visa tauta prisiekė neužmiršti savo didvyrių. Geriausias jų atminimas bus mūsų darbai.

Iki šiol ausyse tebeskamba Kauno kunigų seminarijos rektoriaus Sigito Tamkevičiaus prie kapo duobės pasakyti žodžiai: “Man atrodo, kad šią valandą net nereikia prisiekti, nes mūsų visų širdys plaka kaip viena širdis. Mes mylime Lietuvą ir stovėsime už ją kaip ažuolai. Šitą valandą pasiryškime: eisime, kovosime už tautos laisvę ne su neapykanta, bet su meile. Neapy-kanta pralaimi, tankai pralaimi, pralaimi jėga, bet visada laimi meilė. Eisime į savo tautos ateitį, į jos laisvę su meile širdyse. Nesiryškime kerštui, nesiryškime neapykantai, nes tada pralaimėsime taip, kaip pralaimėjo amžiams bėgant visi neapykantos skelbėjai ir vykdytojai.

Tik meile ir protu galime pasiekti išsvajotą tikslą”.

DIDŽIOJO LIETUVOS KUNIGAIKŠČIO GEDIMINO METAI

Balandžio 28 d. Senuosiuose Trakuose įvyko Gedimino metų atidarymo iškilmės. Jie paskelbti minint Lietuvos Didžiojo kunigaikščio mirties 650-ąsias metines.

Į susirinkusius kreipėsi Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis. Skambėjo eilės, dainos, skirtos didžiajam kunigaikščiui, nepriklausomai Lietuvai. Į šventę susirinkę žmonės dalyvavo talkoje — sodino medelius. Suvešėjusi ažuolų giraitė apsupa senąją Trakų piliavietę. (Lietuvos rytas)

"CARITAS" KEIČIA ĮSTATUS

Kaune įvyko Lietuvos katalikiškojo moterų sambūrio "Caritas" neeilinis suvažiavimas. Jo išvakarėse sambūris buvo priimtas pasaulinės "Caritas" organizacijos nariu, todėl prireikė keisti įstatus ir pavadinimą. Dabar organizacija bus vadinama "LIETUVOS CARITAS FEDERACIJA".

"Caritas" federacijos prezidentu paskirtas Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos rektorius vyskupas S. Tamkevičius, viceprezidentu — šios seminarijos profesorius monsinjoras V. Kazlauskas. Federacijos generaline sekretore išrinkta buvusi "Caritas" pirmininkė A. Pajarskaitė (Lietuvos aidas)

LIETUVOJE VIENUOLIKA PARTIJŲ

Politinių partijų įstatymas užtikrina Lietuvos Respublikos piliečiams konstitucinę teisę jungtis į politines partijas ir dalyvauti jų veikloje. Norint įsteigti politinę partiją, Respublikoje reikia turėti ne mažiau kaip 400 steigėjų, suvažiavime ar konferencijoje patvirtinti statutą (įstatymus), programą, išrinkti vadovaujančius organus. Partijas registruoti įstatymu pavesta Teisingumo ministerijai. Ji gali sustabdyti partijos veiklą, jeigu šia veikla pažeidžiamas Respublikos pagrindinis įstatymas arba Politinių partijų įstatymas. Apie galutinį partijos veiklos nutraukimą sprendžia Aukščiausiasis Teismas. Respublikos teritorijoje negali būti steigiamos ir veikti kitų valstybių politinės partijos, jų padaliniai ir organizacijos.

Respublikoje įregistruotos ir veikia šios politinės partijos:

Lietuvos demokratinė darbo partija.
Lietuvos demokratų partija.
Lietuvos socialdemokratų partija.
Lietuvių tautininkų sąjunga.
Lietuvos krikščionių demokratų partija.
Lietuvos humanistų partija.
Lietuvos žaliaji partija.
Lietuvos valstiečių sąjunga.
Nepriklausomybės partija.
Respublikonų partija.
Lietuvos liberalų sąjunga.

PAMINKLAS PRARASTAJAI KARTAI

Naujosios Vilnios, iš kur į rytus pajudėjo pirmieji gyvuliniai vagonai su tremtiniais, centrinėje aikštėje atidengiamas paminklas "Prarastoji karta" tremtinių tragedijai atminti. Paminklo autoriai — skulptorius Valerijonas Gylys ir architektas Mykolas Marockinas. Paminklas pastatytas už tremtinių paaukotas pinigų bei Vilniaus savivaldybės lėšas. (Lietuvos aidas)

KUN. ANTANO MILUKO 120-OSIOS GIMIMO METINĖS

Lazdijuose buvo gražiai paminėtos kraštiečio, knygnešio bei knygų leidėjo JAV, kunigo Miluko 120-osios gimimo metinės. Rudaminoje pašventintas kultūros fondo, knygnešio draugijos, Šeštokų apylinkės bei rajono savivaldybės lėšomis ir jėgomis pastatytas ažuolinis paminklas. Už A. Miluką buvo aukotos Šv. Mišios. Šeštokuose prie išlikusio tėvų namo atidengta memorialinė lenta. Atvykusius į minėjimą pradžiugino Vilniaus teatro spektaklis S. Kymantaitės-Čiurlionienės drama "Aušros sūnūs". (Lietuvos aidas)

PAGERBĖ KOMPOZITORIAUS ATMINIMĄ

Kompozitoriaus ir muzikologo Juozo Žilėvičiaus gimimo 100-ąsias metines paminėjo kauniečiai. Petrogrado konservatorijos auklėtinis grįžęs į Lietuvą buvo vienas aktyviausių pir-

♦ Kaune Įgulos bažnyčia (Soboras) grąžinta tikintiesiems. Bažnyčia pasitarnaus tautiniam ir religiniam reikalui.

mosios Dainų šventės organizatorių, žurnalų „Muzikos almanachas“, „Muzika“, „Muzikos menas“ redaktorius, monografijos „Česlovas Sasnauskas“ autorius. (Tiesa)

TIK VIENAS IŠ TRIJŲ

Tik vienas iš trijų abiturientų, laikančių stojamuosius egzaminus Vytauto Didžiojo universitete, taps šios aukštosios mokyklos pirmakursiu. Laimę bando 865 vaikinai ir merginos, 260 iš jų bus priimti į studentų šeimą.

Didžiausias konkursas — naujame menų fakultete, kuriame bus studijuojama dailės bei architektūros istorija ir integruotų menų programos. Iš 140 pretendentų šio fakulteto studentais bus 20. Po 3-4 pretendentus į kiekvieną vietą yra naujajame socialinių mokslų, teologijos-filosofijos, ekonomikos ir vadybos bei humanitarinių mokslų fakultetuose. Kiek mažiau norinčių studijuoti informatikos, fizikos-matematikos ir biologijos fakultetuose.

Universitete — dviejų pakopų studijos: pagrindinės ir aukštosios. Sėkmingai baigus ketverių metų pagrindines studijas, suteikiamas kvalifikacinis bakalauro laipsnis. (Lietuvos aidas).

VIDUTINIO ŪKININKO RŪPESČIAI

Alfonsas Čemerka save vadina vidutiniu Sūduvos ūkininku. Jis vienas pirmųjų Vilkaviškio rajone parašė pareiškimą ir gavo 23 hektarus. Laimingas, kad išliko nenugriauta sodyba, kad susigrąžino savo tėvų turėtą žemę.

Tik vienerius metus savarankiškai ūkininkavo, o vardią svarius skaičius. Pernai prikūlė 40 ir valstybei perdavė 16 tonų grūdų, į pieninę išvežė 25 tonas pieno, pardavė gyvulių, kurių bendras svoris viršijo 10 tonų. Su konservų fabriku sudarė sutartį auginti burokėlius. Jais užsodino 70 arų. Užaugo ištis rekordinis derlius — pardavė net 30 tonų. Šiemet laiku pasėjo vasarą, runkelius, pasodino bulves.

Ūkininkauti — svarbiausia padėti geri pamatai ateičiai. Turi traktorių, sunkvežimį, daug žemės ūkio inventoriaus. Nusipirko šiek tiek statybinių medžiagų tvarto statybai. O tvarto reikės nemažo — jame turės tilpti 30 galvijų ir apie 100 kiaulių.

Vidutinį ūkininką kamuoja tipiški daugeliui žemdirbių rūpesčiai. Nepraėjus nė metams,

įsitikino, kad padarė klaidą — per mažai paėmė žemės. Pasirodė per menki sėjomainų plotai — nepavyksta našiai panaudoti technikos. Nieko nelaukdamas paprašė dar skirti 15 hektarų. Naujesiems ūkininkams Alfonsas Čemerka pataria: jei norite intensyviai ūkininkauti, valstybei parduoti daugiau prekinės produkcijos, kurkite stambesnius — 40-50 hektarų ūkius. (Lietuvos aidas)

NAUJOVĖ ŽURNALISTIKOS STUDIJOSE

Vilniaus universitete įkurta tarptautinės žurnalistikos specializacija, nes atsikuriančiai Lietuvai artimiausiu laiku prireiks žurnalistų, sugebančių profesionaliai dirbti užsienio šalyse. Šioje grupėje studijuoja studentai, gerai mokantys užsienio kalbą. Jiems bus dėstoma tarptautinė teisė, diplomatijos pagrindai, didžiausių pasaulio kraštų politinės struktūros, darbo užsienyje specifika, tarptautinės padėties klausimai. Greta universiteto dėstytojų su šia studentų grupe dirbs žurnalistai profesionalai ir dėstytojai iš Vakarų Europos, kurių paskaitos bus anglų kalba. (Lietuvos aidas)

KAINOS GARIŪNŲ TURGUJE

Paskutinėmis dienomis turguje atpigo drabužiai. Pavyzdžiui, džinsai dabar kainuoja 250-289 rublių. Krito ir elektronikos kainos — televizorius „Panasonik“ kainuoja 6-7 tūkstančius, video magnetofonai 10-12 tūkstančių, nespaltotas „Šilelis“ — 1300, spalvotas „Šilelis“ — 3-5 tūkstančius rublių. Nepinga automobilių atsarginės dalys. „Žigulių“ žibintas kainuoja 750 rublių, už padangą prašoma 500-600 rublių, už priekinį stiklą tiek pat. Sparnai kainuoja 2200-2500, durys 2000-2300 rublių. (Lietuvos aidas)

DAUGĖJA PARDUOTOVIŲ

Kupiškyje kaip grybai po lietaus mieste pradėjo rasti privačios komiso parduotuvės: „Rida“, „Nykštukas“, „Gintaras“ ir kitos. Kupiškėnai juokiasi — užsikrėtėm nuo panevėžiečių, turinčių jau per šimtą krautuvėlių. (Lietuvos aidas).

NAUJI VOKAI

Lietuvoje Ryšių ministerijos išleistas vokas, skirtas Lietuvos nepriklausomos valstybės at-

kūrimo akto paskelbimo dienos — kovo 11-ajai pažymėti. Voko autorė dailininkė Margarita Jasiulionytė.

Artimiausiu laiku pasirodys vokas, skirtas sausio 13-osios aukų atminimui. Jį sukūrė dailininkė Rita Rožytė. (Lietuvos aidas)

LAIŠKAI IŠ SIBIRO

Pasakojama, kad pokario metais kažkuriame Sibiro mirties lageryje lietuviai kalvinai rašė laišką artimiesiems: „Valgome kaip Didįjį Penktadienį, miegame kaip Didįjį Šeštadienį. Greitai tikiuosi pasimatyti su tėveliu...“. Lagerio cenzorius peržvelgė didžiomis raidėmis parašytus dienų pavadinimus, nutarė, kad tai anos nesuprantamos pabaltiečių tautos nacionalinės šventės, o šventė tai juk tada, kai sočiai valgoma, ilgai miegama. Leido siųsti šį laišką į namus. Cenzorius nesusigaudė, kad Didįjį Penktadienį, pagerbdami Kristaus mirtį ant kryžiaus, lietuviai beveik visai nevalgydavo, Didįjį Šeštadienį budėdavo prie Kristaus karsto ir nemiegodavo, o minimo belaisvio tėvelis, pasirodo, buvo miręs. (Lietuvos aidas)

LIETUVOS ŽIRGAI

Nuo seno lietuvių žirgas lydėjo darbe ir mūšyje. Žirgynai taip pat seni kaip ir pilys. 1367 metais didžiojo kunigaikščio Kęstučio žirgyne buvo 50 arklių. XV a. Trakų, Metelių, Medininkų žirgynai turėjo po 400-500 juodbėrių. Šio šimtmečio pradžioje buvo Vilniaus, Plungės, Rietavo, o Lietuvos Respublikos tarpukario laikotarpiu — Gruzdžių ir Kėdainių valstybiniai žirgynai.

Žirgininkai, žirgaičiai, kaniukai, mastalieriai — taip vadindavo garbingos, privilegijuotos profesijos žmones. Jų atminimas išlikęs daugelio kaimų pavadinimuose. Lietuvoje yra net 17 Kaniukų kaimų.

Labiausiai žirgynus nuniokojo karai. 1944 m. traukdamiesi vokiečiai susprogdino Kėdainių žirgyno pastatus, išgabeno abiejų žirgynų veislinius arklius. Liko tai, ką suspėjo žirgininkai, rizikuodami gyvybe, paslėpti.

Šiandien Lietuvoje yra 5 valstybiniai žirgynai: Dusetų, Šilutės rajono „Nemuno“, Marijampolės rajono „Sūduvos“, Vilniaus ir Žagarės. Žirgynuose dirba apie 1700 žmonių. Žirgynai

valdo apie 18 tūkstančių hektarų žemės, turi apie 1600 veislinių arklių.

Pastaruoju metu vis labai niaukiasi žirgininkystės entuziastų veidai. Niekas tvirtai ir autoritetingai nepasako, kokia bus žirgynų ateitis. (Lietuvos aidas)

LIETUVOJE LEIDŽIAMAI MACEINOS RAŠTAI

A. Maceinos „Raštus“ leidžia „Minties“ leidykla. Iš viso išeis dvylika „Raštų“ tomų. Juose spausdinami egzistencinės filosofijos stiliumi eseistiškai parašyti kūriniai, kaip „Niekšybės paslaptis“, „Didysis inkvizitorius“, „Jobo drama“ ir kiti. Pirmą kartą pokarinėje Lietuvoje skaitytojai turės galimybę susipažinti su visa A. Maceinos kūryba, skirta Dievo ir žmogaus santykiams nušviesti.

Antanas Maceina (1908-1987) vienas iš nedaugelio tikrų mūsų tautos mąstytojų. Maceina mirė tremtyje, ir šiandien į Lietuvą sugrįžta A. Maceinos mintis, klasikinis europietiškas mąstymas, perteiktas tiesiog stulbinančio grynumo lietuvių kalba. (Lietuvos aidas)

NORIMA ĮRENGTI NAUJAS ĮMONES

Lietuva nori kuo mažiau priklausyti nuo importo, todėl Joniškėje ruošiamasi įrengti cėchą, kuris nuo kitų melų pradės tiekti avižinius dribsnius. Varėnoje bus gaminamos grikinės kruopos. Tik reikėtų, kad apylinkinių rajonų ūkiai augintų daugiau grikių ir Žemės ūkio ministerija duotų valstybės užsakymą.

Vilniaus valstybinėje grūdų perdirbimo įmonėje dūzgia visos septynios valcavimo girmos. Kasdien per pamainą sumalama po 60-70 tonų grūdų. Įmonė dirba trimis pamainomis. Ruginiais miltais aprūpina ne tik sostinę, bet ir keletą Rytų Lietuvos rajonų.

Įprastu ritmu darbuojasi susivienijimui priklausantys 11 malūnų, 4 kruopų gamybos cėchai, 15 kombinuotų pašarų gamyklų. (Lietuvos aidas)

APIE LIETUVOS OPEROS IR BALETO TEATRĄ

„Lietuvos aide“ teatrologas Žilvinas Dautartas kalbasi su Lietuvos operos ir baleto teatro meno vadovu kompozitorium Juozu Širvinsku. Rašoma, kad teatre dirba per 300 menininkų—dailininkų, šokėjų, orkestro artistų,

režisierių, baletmeisterių, dailininkų. Jie visi su savomis problemomis, kūrybiniais planais, potencinėmis galimybėmis ir pretenzijomis. Tiek operos, tiek baleto repertuaras — variacijos yra praeities tema. Vis statomi, atnaujinami tie patys veikalai — G. Verdi “Traviata”, “Rigoletas”, “Don Karlas”, G. Puccini “Madam Butterfly”, “Toska”, P. Čaikovskio “Gulbių ežeras”, “Miegančioji gražuolė”, “Spragtukas” ir t.t. Paminėti kompozitoriai yra parašę žymiai daugiau kūrinių. Ir neblogų. Pagaliau, jei statome “Faustą”, tai būtinai Ch. Gounod. O juk šia tema operas rašė ir kunigaikštis A. Radvila, ir A. Boito, ir G. Faure, ir kiti. Ar neįdomu būtų ir atlikėjams ir žiūrovams susitikti su šių kompozitorių veikalais, kaip ir su kitomis Verdi ar Puccini operomis?

Mūsų Operos ir baleto teatras turi savas tradicijas. Ar įsivaizduojame mūsų teatrą be “Traviatos” arba “Gulbių ežero”?

Pastarąjį dešimtmetį Operos ir baleto teatre buvo pastatyta ne tiek daug naujų lietuviškų operų ir baletų — E. Balsio “Kelionė į Tilžę”, B. Borisovo “Piršlybos”, J. Juozapaičio “Marių paukštė”, B. Kutavičiaus “Paskutinės pagonių apeigos”, O. Balakausko “Makbetas” ir dar vienas kitas kūrinys.

Nėra kompozitoriaus, kuris nenorėtų sukurti veikalą ir jį pamatyti scenoje. Jau ne vienas kompozitorius yra šį tą parašęs: F. Bajoras operą “Dievo avinėlis”, J. Juozapaitis — baletą “Andromeda”, R. Racevičius — operą “Barbora Radvilaitė”, J. Basinskas — operą “Marti”, V. Samsonas bei J. Tamulionis taip pat rašo kūrinius scenai.

PRISIMINTAS FAUSTAS KIRŠA

Fausto Kiršos gimimo šimtųjų metinių dieną (mirė Bostone 1964 metais) Rašytojų sąjungoje įvyko minėjimas, kurį pravedė prof. J. Girdzi-jauskas. Rašytojai E. Matuzevičius ir V. Sirijos Gira, pažinę poetą, pasakojo apie jo gyvenimą, kartu nueitą literatūrinį kelią. Tai buvo kūrėjas, kuris sakė: “Kol esame menininkai, tol nuodėmė tylėti”. Apie poeto kūrybą kalbėjo V. Daunys. Aktorės G. Urbonaitė ir A. Čepaitytė padeklamavo poeto eilėraščių ir padainavo jo parašytą dainą “Žygis į Vilnių”. Sovietų santvarkos metais Kiršos poezija buvo uždrausta. Šiandien ji yra verta atskiros raštų rinkinio. (Lietuvos aidas)



Sarbievijos poezijos IV leidimas Antverpene 1632 m. Titulinis lapas pieštas P.P. Rubenso su dedikacija.

J. Grikienio nuotr.

♦ Lietuvoje nutarta leisti naują enciklopedijos laidą. Jos vyr. redaktorius M. Mikalajūnas paskelbė, kad bus skiriama gausiai vietos religijai ir Bažnyčiai.

Vytautas Mačernis
NĖRA LAIMĖS

*Aš prie Tavo kojų, Viešpatie, ateisiu,
Vėjais gal atplauksiu prie Tavo akių.
Čia maldoj aš tyliai žodžiais pasikeisiu,
Pasiskųsiu, Dieve, kad gyvent sunku.*

*Daug žydėjo žemę puošiančių vosilkų.
Prieš akis man raibo tie laukai žali.
Liūdna buvo jausti meilės išsiilgus,
Kad be šito žodžio nieko neturi.*

*O dabar man dienos liūdnos, niūrios, melsvos.
Dangūs apsidengia pilkumu giliu,
Laikas neša saulę, žalios liepos gelsta,
Nuogume suvirpa beržas pakelių.*

*Vėl sugrįš į žemę margaspalvės dienos,
Vėl rugiuos bus daugel mėlynų akių,
Bet neradęs laimės, pasiliksiu vienas
Pasiskųsti Dievui, kad gyvent sunku.*

("Ateitis", 1936, Nr. 10)



Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.

Taisyklingai kirčiuokime vardus

“Žmogaus vardas — pats maloniausias ir svarbiausias jam kalbos garsas”, — pagrįstai teigia įžvalgusis Deilas Karnegis (Dale Carnegie). Bet kad kito tariamasis vardas nežeistų klausos, jo savininkui ištarti bei kirčiuoti jį reikia taisyklingai. Negerai, kai naujai atėjusiam į pasaulį žmogui parenkame vardą, kurio nemokame kirčiuoti. Taip vaikas nuo pirmųjų dienų pratinamas prie darytos kalbos: mėgdžiodamas tėvų tartį, ir pats ima kirčiuoti netaisyklingai. Šitaip bukinamas vaiko kalbos jausmas. Prisistatydamas vardu, netaisyklingai kirčiuojantis asmuo, vos tik prasižiojęs, palieka išmanantiems žmonėms nelabai kokią įspūdį.

Ypač dažnai netaisyklingai kirčiuojame mergaičių ir moterų vardus. Antai, pabrėždami priešpaskutinį skiemenį, tariam *Āsta, Dāina, Dālia, Diāna, Editā, Justinā, Kotrynā, Kristinā, Lina, Marija, Magdalēna, Margaritā, Nomēda, Ōna, Palmira, Rāsa, Rēda, Reginā, Renāta, Rima, Rita, Rūta, Sigitā, Stēla* ir pan. Šitaip kirčiuoti tinka tik kreipiantis, šaukiant (t.y. vartojančiam šauksmininko linksnį). Šių ir panašių vardų vardininko dera kirčiuoti tik galūnė. Sakytina “mano vardas *Astā (Dainā, Daliā, Dianā, Editā, Justinā, Kotrynā, Kristinā, Linā, Marijā, Magdalenā, Margaritā, Nomedā, Onā, Palmirā, Rasā, Redā, Reginā, Renatā, Rimā, Ritā, Rūtā, Sigitā, Stelā* ir pan.). Taip yra dėl to, kad šiuos ir panašius vardus veikia svarbiausias lietuvių kalbos kirčiavimo dėsnis. Pagal

šiį dėsni, vardų, kurių priešpaskutinis vienskaitos galininko linksnio skiemuo yra trumpas (*Editā, Justinā, Kristinā, Linā, Marijā, Margaritā, Nomēdā, Palmirā, Rēdā, Reginā, Rimā, Ritā, Rūtā, Sigitā, Stēlā*) arba ilgas ir tvirtagalis (*Āstā, Daīnā, Dāliā*), jų vardininkas, vienskaitos įnagininkas ir daugiskaitos galininkas iš seno turi kirčiuotą galūnę. Vadinasi, reikia sakyti: kas? — Kristinā, su kuo — su Kristinā, ką? — Kristinās (plg. *Editā*, su *Editā*, *Editās*, *Kotrynā*, su *Kotrynā, Kotrynās, Lina*, *Jsu Linā, Linās, Ritā*, su *Ritā, Ritās* ir t.t.).

Kitas reikalas, jei mergaitės (moters) vardo priešpaskutinis skiemuo tariamas tvirtapradiškai (pabrėžiant ilgojo kirčiuoto skiemens pradžią). Tokių vardų galūnė nekirčiuotina. Pavyzdžiui: *Āistē, Dāivā, Īrma, Jolānta, Jūrga, Lāima, Leonārda, Milda, Raimōnda, Salomēja, Skirma*. Kai kada žmonės, stengdamiesi neva taisyklingai kirčiuoti, bet nelabai nusimanydami, su kirčiu gale pasako ir *Daivā, Laimā*. Tai netaisyklinga. Šių vardų priešpaskutinis skiemuo, kaip matyti iš vienskaitos galininko (*Dāivq, Lāimq*), yra tvirtapradis, todėl kirtis kituose linksnuose į galūnę nušokti neturi).

Jeigu renkant vardą kieno širdis labai jau nelinksta anksčiau minėtųjų vadų kirčiuoti pagal normos reikalavimus, verčiau jau visai tokių vardų mergaitėms neduoti. Galima parinkti vardą su kirčiu trečiajame nuo galo skiemenyje (pavyzdžiui, *Jūlija, Liūdvika, Mōnika, Sevėrija, Verōnika*...), tuomet galūnės kirčiuoti nereikės. Neveikia anksčiau minėtasis dėsnis ir tada, kai vardininko linksnis baigiasi ilguoju balsiu — ė. Pavyzdžiui: *Akvilē, Dovilē, Ėglē, Elzē, Gabrielē, Kamilē, Živilē, Uršulē, Jūlē, Mìglē, Jùstē, Gýtē, Rýtē, Méilē, Sālē, Izabėlē, Īndrē, Viltē, Marē, Magdē, Katre* ir pan. Verčiau duoti vaikui tokį vardą, kurio tarimo taisyklingumu neabejojame.

Rūta Buivydienė (Iš š.m. “Šeimos”, Nr. 4)

♦ Rainių miškelyje, kur bolševikai nužudė 74 lietuvius, birželio 23 d. Telšių vyskupas A. Vaičius pašventino Kančios koplyčią, dalyvaujant daugybei žmonių iš visos Lietuvos ir net iš užsienio.



Valgykite obuolius

Žinoma, kad obuoliuose esantis pektinas lengvina virškinimą, bet ne visi žino, kad pektinas padeda reguliuoti ir cholesterolio kiekį kraujyje, t.y. saugo organizmą nuo aterosklerozės ir jos padarinių — infarkto ir insulto. Gydytojų nuomone, kasdien reikia suvalgyti ne mažiau kaip du obuolius.

Vėžys senovėje

Du vokiečių antropologai privertė suabejoti lig šiol egzistavusia nuomone, kad žmonės mūsų laikais dažniau serga vėžiu negu anksčiau.

Mokslininkai tyrė kapą netoli Štutgardo, kuriame palaidoti žmonės, gyvenę prieš septynis tūkstančius metų. Aštuoniasdešimt žmonių palaikų tyrimai parodė, kad ir neolito laikais plaučių, krūties ir kitų organų vėžys buvo ne mažiau paplitęs susirgimas. Beje, visi mirusieji nuo vėžio šiame kape mirė nesulaukę trisdešimt metų.

Mongolijos šimtametės

Tarp dešimties Mongolijos piliečių, turinčių daugiau kaip šimtą metų, nėra nė vieno vyro. Vyriausiajai iš šalies šimtamečių šiemet sukako 118 metų. Jų nuomone, ilgaamžiškumo receptas labai paprastas: anksti kelkitės, valgykite pieno produktus, nepersivalgykite, labai šiltai nesirenkite ir nesėdėkite susidėję rankas.

Amerika ir venerinės ligos

Nors JAV atkakliai kovoja su AIDS, propaguoja prezervatyvus, bet 1989 m. šalyje užregistruota daugiau kaip 12 milijonų žmonių, sergančių venerinėmis ligomis. Ypač ameri-

kiečiams nerimą kelia pastaruoju metu labai plintantis sifilis. Prieš penkerius metus juo sirgo 3.744 15-24 metų mergaitės, o 1989 m. jau 7.092!

Daugėja viengungių

Prieš dešimt metų Lenkijoje buvo 9,5 proc. 30-45 metų viengungių vyrų, o prieš penkerius metus — jau 11,3 procentų. Ypač smarkiai gausėja viengungiai kaime. Pastaruoju metu nuotakų čia neranda 400 tūkstančių vyrų, sulaukusių 24-25 metų amžiaus.

Sociologų prognozės

Amerikiečių spaudos duomenimis, per XXI a. pasaulyje gyventojų padvigubės — jų bus 10 milijardų. 90% naujų Žemės gyventojų gims besivystančiose šalyse. Gimstamumas jose daugiau kaip du kartus viršija gimstamumą išsivysčiusiose šalyse, kur kiekvienai moteriai vidutiniškai tenka 1,9 vaiko. Apklausos duomenimis, nuo 50 iki 90% šeimų, gyvenančių besivystančiose šalyse, nenorėtų turėti daugiau vaikų arba pageidautų atidėti gimdymą vėlesniam laikui.

Pirmasis vaikų darželis

Ar žinote, kur buvo įsteigtas pirmasis vaikų darželis? Tai buvo daugiau kaip prieš šimtą metų Vokietijoje. Tuo metu Vokietijoje sparčiai vystėsi pramonė, ir į fabrikus, kur trūko darbo rankų, atėjo moterys, netgi ne vienos, o su mažamečiais vaikais, kurių nebuvo kur palikti. Susirūpinęs šių vaikų likimu vokiečių pedagogas Fridrichas Frebelis ėmė ieškoti išeities ir ją rado, įkūręs pirmąjį pasaulyje vaikų darželį, kurio aukėtojai buvo vyrai!

Oi tas rūkymas!

Pasaulinės sveikatos apsaugos organizacijos duomenimis, kas 13 sekundžių pasaulyje miršta žmogus nuo ligų, kurias sukėlė arba komplikavo rūkymas. Vis dažniau šiuo nelaiminguoju būna moteris.

Pirmą kartą istorijoje moterų mirtingumas nuo plaučių vėžio didesnis negu nuo krūties vėžio. 80% tokio mirtingumo sukėlė rūkymas. O nuo 29 iki 48% moterų Argentinoje, Brazilijoje ir Venecueloje rūko netgi nėštumo metu.

Rūkančių moterų mirtingumas gerokai



Neseniai su savo draugu Anupru važiavau autobusu, kuris buvo pilnas keleivių. Mes ramiai sau sėdėjome. Pažvelgęs į Anuprą, labai nustebau, kad jis sėdėjo užsimerkęs.

— Ar tau skauda galvą? — paklausiau.

— Žmogau, — tarė jis, — aš negaliu žiūrėti, kaip tos vargšės moterys turi stovėti, kai vyrai joms neužleidžia vietų.

Vyras atsisėda prie žmonos, kuri sau siuva suknelę, ir sako:

— Būk atsargi, kad adata neįsidurtum piršto. Pasuk į kitą pusę...

— Klausyk, — atkerta jam žmona, — tu manęs nemokyk, kaip siūti; savo darbą aš gerai moku.

— Aš tavęs nemokau, — atsako vyras, — aš tik norėjau tau parodyti, kaip aš turiu jaustis, kai tu mane mokai automobilyje, kai aš vairuoju.

Mark Twain kartą ėjo su kitu rašytoju. Pakeliui jiedu pamatė namą, prie kurio buvo prikaltas garbės įrašo lenta.

— Kažin ką įrašys prie mano namo, kai

aš numirsiu? — pratarė Twaino bičiulis.

Twainas atsiliepė:

— Padės užrašą: "Išnuomojamas butas".

Vienos aukštesniosios mokyklos studentės nusprendė surengti grožio konkursą. Reikėjo išrinkti gražiausiąją mokinę. Visos mokinės dalyvavo slaptame balsavime. Deja, pasirodė, kad kiekviena gavo tik po vieną balsą.



— Kai aš su tavim, Maryte, šoku, tai tiesiog nejaučiu žemės po kojom.

— Kaip tu, brangusis, tą žemę jausi, jeigu nuolat man ant kojų lipi...

— Kai eini į mano kambarį, prašau pasibelsti, nes kartais aš rengiuosi, — sako poniasavo naujam tarnui.

Vieną dieną tarnas įeina nesibeldęs.

— Dėl ko nesibeldei, juk aš galėjau rengtis? — sako ponias.

— Nėra tokio pavojaus. Aš žinau, kada įeiti, nes pirma pažiūriu pro raktų skylutę.



— Sūneli, netrukus baigsi mokyklą, o rašai, kaip višta su koja.

— Mama, man nereikės gražiai rašyti, nes aš būsiu gydytojas.

Vienas vyras skundžiasi savo draugui:

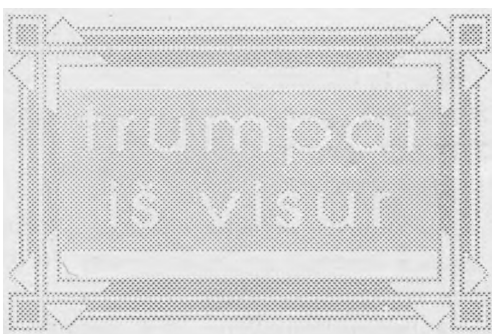
— Aš du kartus vedžiau ir abukart nelaimingai. Pirmoji žmona pabėgo, o antroji vis dar nepabėga.

didesnis negu nerūkančių. Plaučių vėžys kasmet nusineša daugiau kaip 127 tūkstančius aukų, iš jų vis daugiau moterų. Išsivysčiusiose šalyse moterų mirtingumas nuo šios ligos tikrai per pastarąjį dešimtmetį padidėjo beveik du kartus. Pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje vyrams

pradėjus mažiau rūkyti, sumažėjo mirtingumas nuo kvėpavimo organų piktybinių auglių.

Visų šalių medikai yra tos nuomonės, kad virš moterų pakibo grėsmė. Taigi turėtų būti vis didesnė neapykanta rūkymui.

(Iš "Šeimos" žurnalo)



♦ Maskvos katalikų arkivyskupu metropolitu paskirtasis vysk. T. Kondrasevičius, o Gardino vyskupu paskirtasis A. Kaškevičius yra baigę Kauno kunigų seminariją ir įšventinti kunigais Lietuvoje. Karagandos vyskupu paskirtasis kun. Jan Lenga yra marijonas, slapta parengtas ir slapta įšventintas Veisiejų par. bažnyčioje.

♦ Jonas Paulius II paskelbė naują, dabar jau devintą, savo encikliką ryšium su 100 m. sukaktimi nuo garsiosios socialinės enciklikos “Rerum Novarum”. Šioje enciklikoje užsimindamas komunizmo neigiamybės, kritiškai žvelgia ir į kapitalizmą, nors jame atradamas ir gerų pusių. Įvertindamas jo laimėjimus, skatina turtinguosius kraštus padėti vargstančioms tautoms.

♦ Čikagos arkivyskupijoje yra 389 parapijos, 325 parapiinės mokyklos, 51 katalikų aukštesnioji mokykla, 12 globos įstaigų, trys seminarijos, kuriose kunigystei ruošiasi 462 jaunuoliai.

♦ Naujamiesčio vidurinėje mokykloje kovo 15 įvyko rekolekcijos, kurias vedė Traupio klebonas jubilias kun. Steponas Galvydis. Dalyvavo dauguma mokinių ir keletas mokytojų. Net laikraštyje “XXI amžius” mokinė paskelbė padėką ir pasigėrėjimą.

♦ Du naujus vyskopus popiežius paskyrė Lietuvoje: Kauno arkivyskupijos vyskupu padėjėju paskirtas kun. Sigitas Tamkevičius, S.J., buvęs Kauno seminarijos rektorius, gimęs 1938 m., kalintas Sibire. Vilniaus arkivyskupo pagalbininku paskirtas prel. Juozas Tunaitis, buvęs Vilniaus arkivyskupijos kancleris ir Šv. Mykolo par. klebonas, gimęs 1928 m., kunigu įšventintas 1954 m.

♦ Kard. Juozapo Mindszenty, buvusio Ven-

grijos primo, komunistų kankinio, kūnas iš Austrijos gegužės 3 d. buvo pargabentas į Vengriją ir iškilmingai palaidotas Esztergome. Laidotuvių iškilnėse dalyvavo apie 70.000 žmonių, jų tarpe ir aukštieji Bažnyčios bei valstybės pareigūnai.

♦ Jonas Paulius II gegužės mėnesį lankydamasis Portugalijoje, nuvyko į Fatimą padėkoti Marijai, kad išliko gyvas prieš dešimtmetį įvykusiame prieš jį atentate. Savo pamoksluose Portugalijoje priminė socialinio teisingumo reikalą, pasidžiaugė, kad rytų Europa laisvėja nuo komunizmo. Per popiežiaus pamaldas Fatimoje susirinko apie pusė milijono žmonių. Popiežius dėkojo Portugalijos katalikams, iš kurių tarpo misijose darbuojasi apie 500 žmonių. Portugalijoje popiežius buvo gegužės 10-13 dienomis.

♦ Rytų apeigų katalikų kongregacija Vatikane savo žinioje turi 25 milijonus katalikų.

♦ Čikagos katalikų kapinėse yra palaidota daugiau kaip 150.000 karo veteranų.

♦ Kuba leido pardavinėti Šv. Raštą. Per tris dešimtmečius tai nebuvo leidžiama.

♦ “Aidų” žurnalui, kaip ypatingai pasitarnavusiam ugdant krikščionybės idealus mūsų tautoje, gegužės 25 d. buvo įteikta 2.000 dol. premija. Anksčiau tokias premijas yra laimėję “Draugas”, “Tėviškės žiburiai”, “Laiškai lietuviams”. Premija duodama kasmet. Ją globoja vysk. P. Baltakis. Premijos lėšos yra iš prel. J. Prunskio tam reikalui sudaryto fondo.

♦ Vokietijoje lietuvių evangelikų liuteronų yra apie 3.000.

♦ Vilkaiviškio vyskupas Juozas Žemaitis, marijonas, gegužės 9 d. lydimas Vilkaiviškio dekanu kun. Vytauto Gustaičio, aplankė daugelį JAV valstybinių ir bažnytinių įstaigų bei daugybę lietuvių išeivijos centrų Niujorke, Vašingtone, Čikagoje, Los Angeles, Detroit, Klyvlende, Bostone, Filadelfijoje ir kai kuriose kitose vietose. Vedė kunigams rekolekcijas Putname, nusprendęs birželio viduryje grįžti atgal į Lietuvą. Amerikos įstaigose bei susitikimuose su lietuviais yra gavęs paramos statomai katedrai Vilkaivskyje. Būdamas geras kalbėtojas, padarė gilų įspūdį lietuviams.

♦ Klaipėdoje įsteigtas trečiasis Liet. Katalikų Mokslo akademijos židiny. Pirmieji du yra Vilniuje ir Kaune.

♦ Prancūzijos kultūros ministerija paskyrė 100 milijonų frankų Notre Dame katedros remontui. Katedra statyta prieš 800 metų.

♦ Anglijos vienos iš didžiausių anglikonų seminarijos direktorius Denis Lloyd perėjo į katalikybę. Viešame pareiškime paskelbė, kad paveikė faktas, jog Anglikonų Bažnyčioje vis mažiau dvasios laisvės, prarandamos pozityvios tradicijos. Dabar jis siekias būti priimamas į katalikų vienuoliją.

♦ Šv. Liudviko parapijoje, Maskvoje, kur klebonavo lietuvis marijonas kun. Pr. Račiūnas, per paskutinį pusmetį norinčių priimti krikštą ir pereiti į Katalikų Bažnyčią skaičius paaugo iki 180. Tai daugiausia baigusieji aukštąjį mokslą, studentai ar moksleiviai. Kiekvienos dienos vakarinėse Mišiose apie tris ketvirtadalius atsilankančių sudaro jaunimas. Dukart savaitėje iš Italijos atvykęs kunigas praveda katekizacijos pamokas, kuriose dalyvauja apie 200 asmenų.

♦ Maskvoje veikia 3 metų katekizatorių neakivaizdiniai kursai, kuriuose baigusieji galės būti diakonais ir tikybos mokytojais. Čia mokosi apie 30. Apie tai skelbia Maskvoje besidarbuojąs lietuvis kun. Pr. Ramanauskas Anglijoje leidžiamo „Šaltinio“ 2-me numeryje.

♦ Jonas Pauliaus II savo viešnagės proga Lomžoje pasakė kalbą į lietuvius. Priminė, kad Seinų katedroje yra palaidotas vysk. Ant. Baranauskas, džiaugsmingai prisiminė Lietuvos krikšto 600 m. sukakties šventę. Tėvus skatino ugdyti pašaukimus į kunigus ir vienuolius. Pareiškė, kad Lietuva šventųjų, kankinių ir didvyrių žemė, kad kasdien maldoje prisimena Lietuvą. Priminė lietuvių globėjus šv. Kazimierą ir pal. Jurgį Matulaitį. Popiežius kalbėjo: „Lietuva, girdžiu tavo balsą prie Baltijos gyvenančios ir po pasaulio žemynus išsisklaidžiusios tautos... Tikiuosi, kad susitikimas su lietuviais Lomžoje priartins tą dieną, kai keliaujančio popiežiaus kelyje rasis ir Lietuva... Mylimi lietuviai! Su jumis Kristus! Su jumis Gailestingoji Motina Marija! Su jumis Bažnyčia! Su jumis popiežius!”

♦ Čikagos arkivyskupas kard. J. Bernardin pasiuntė Lietuvos kardinolui V. Sladkevičiui užuojautą Lietuvos Bažnyčiai dėl Vilniaus arkivyskupo J. Steponavičiaus mirties, pažymėdamas, kad jam susitikimas su tuo Lietuvos arkivyskupu padaręs didelį įspūdį.

♦ Anglijoje leidžiamas „Šaltinis“, tęsdamas Seinuose 1906 pradėtąjį, o vėliau Marijampolėje leistąjį laikraštį, šiemet švenčia 85 m. sukaktį. Jį rūpestingai redaguoja marijonas kun. S. Matulis, leidžia marijonai ir šv. Kazimiero sąjunga.

♦ Arkiv. Audris Bačkis, pronuncijus Olandijoje, dalyvavo arkivyskupo J. Steponavičiaus laidotuvėse, atstovaudamas popiežiui. Vėliau su kard. V. Sladkevičiumi ir kitais Lietuvos vyskupais aptarė Lietuvos Bažnyčios reikalus.

♦ Kard. V. Sladkevičius birželio mėnesį jį aplankiusiai JAV grupei, vadovaujamai kun. dr. K. Trimako, pasakė, kad jis šiais metais į JAV negalėsias atvykti.

♦ Pranciškonų generalinė kapitula, kurioje buvo atstovaujami 93 kraštai ir kuri įvyko birželio mėnesį San Diego mieste, Kalifornijoje, nauju pranciškonų ordino generolu išrinko Hermaną Schaluek, vokiečių tautybės, 52 m. teologijos daktarą, be vokiečių, dar mokantį 7 kitas kalbas. Jis yra buvęs 6 m. generaliniu patarėju. Generolas renkamas šešeriems metams. Šiuo metu pranciškonų vyrų ordinas turi beveik 20.000 narių.

♦ Lietuvos vyčiai savo šių metų seime, rugpjūčio 1-4 dienomis St. Petersburge, FL, specialiu žymeniu ryžosi apdovanoti tarptautinės teisės specialistą William J. H. Hough, kuris savo straipsniuose rūpestingai gina Lietuvos laisvės reikalus. Norėdamas iš arčiau pažinti Lietuvos problemas, jis lankėsi Lietuvoje, yra parašęs knygą „Vilnius — Terrible Beauty is Born”.

♦ Vilniaus arkivyskupui popiežius yra suteikęs ordinaro titulą, ir dabar Balstogėje gyvenantieji lenkai vyskupai nebegalės vadintis Vilniaus vyskupais, o ten esanti kunigų seminarija nebus laikoma Vilniaus seminarija.

♦ Vysk. Antano Baranausko sukurtas „Anykščių šilelis“ dabar jau yra išverstas į anglų,

japonų, latvių, lenkų, rusų, ukrainiečių, italų kalbas.

♦ Lietuvos pranciškonas Antanas St. Paulauskas, studijuojęs Salzburge, Austrijoje, birželio 29 d. įšventintas kunigu.

♦ Šiomet sueina nemaža svarbių sukakčių: prieš 50 m. (1941 m. gruodžio 4 d.) mirė katalikų filosofas prof. Stasys Šalkauskis; prieš 200 m. (1791 gruodžio 5 d.) Vienoje mirė daugelio religinių muzikos kūrinių kompozitorius Amadėjus Mozartas; prieš 60 m. Panevėžyje (1931 m. gruodžio 24 d.) mirė ateitininkų himno autorius poetas Jurgis Tilvytis (Žalvarnis); prieš 20 m. Bonoje mirė katalikas istorikas prof. Zenonas Ivinskis.

♦ Amerikiečių ginekologas Rex Gardner savo knygoje „Išgydymo stebuklai“ yra surinkęs daug ligos istorijų — stebuklingų išgyjimų, kreipiantis malda į Jėzų Kristų. Šiuo būdu, tvirtina Gardner, išgyjo daugybė žmonių nuo tradiciškai nepagydomų ligų. Visi faktai dokumentuoti ir patvirtinti, pvz., šlapimo pūslės piktybinio naviko išnykimas per naktį, patvirtintas cistoskopijos bei kitų instrumentinių tyrimų duomenimis dieną prieš ir dieną po išgyjimo (tai paskelbė dr. D. Bansevičius, neurologas, dirbęs Kauno klinikose ir esąs tyrinėtojas Kauno medicinos akademijos neurologijos katedroje.)

♦ Krikščionių demokratų parlamentarai iš Olandijos, Vokietijos ir Italijos, liepos 8 d. atvykę į Lietuvą, turėjo pasitarimus su Lietuvos parlamentarais ir vyriausybės nariais. Juos priėmė prez. V. Landsbergis, min. pirm. G. Vagnorius ir kard. V. Sladkevičius. Jie tarėsi ir su ekonomikos ministru A. Šimėnu.

♦ Borisui Jelcinui, laisvai išrinktam Rusijos respublikos prezidentui, padarius priesaiką, sveikinimo kalbą pasakė rusų stačiatikių patriarchas Aleksiejus II, tardamas: „Jūs imatės atsakomybę ne tik žmonėms, bet ir Dievui“. Smerkdamas komunizmą, patriarchas Jelcinui pasakė: „Jūs imatės atsakomybę už kraštą, kuris serga“. Patriarchas Jelciną palaimino kryžiaus ženklų, o Jelcinas jam ilgai spaudė ranką, kai salėje aidėjo plojimai.

♦ Maskvoje pamokslininkas Billy Graham liepos mėnesį Lenino stadione visą savaitę

Sovietų žmonėms kalbėjo apie religiją. Tai pirmas toks atvejis Sovietuose.

♦ Vengrijos parlamentas liepos 10 d. nutarė gražinti Bažnyčiai beveik visą komunistų konfiskuotą nuosavybę.

♦ Meksikos prezidentas Carlos Šalinas aplankė popiežių ir pareiškė norą atnaujinti diplomatinį santykius, kurie buvo nutraukti daugiau kaip 130 metų. Apie 90% Meksikos gyventojų yra katalikai.

♦ Vokietijos Mainzo vyskupijos savaitraštis „Glaube und Leben“ (Tikėjimas ir gyvenimas) ilgame straipsnyje „Lietuvos laisvės kankiniai“ paskelbė, kad šimtą tūkstančių minia dalyvavo laidotuvėse Vilniuje nužudytųjų lietuvių patriotų. Gedulingas Mišias aukojo du vyskupai ir 50 kunigų, jų tarpe ir stačiatikių arkivyskupas Chryzostomas, kuris savo kalboje pareiškė, kad jam gėda dėl tų nusikaltimų. Kalbą baigė žodžiais: „Tikėkite jūs, lietuviai, kad mes, rusai, esame jūsų pusėje“.

♦ Vokietijos katalikų vyskupų konferencijos pirm. vysk. Kari Lehman parašė protesto raštą Sovietų Sąjungos atstovui Bonnoje, reikalaujamas atsisakyti prievartos veiksmų ir eiti taikiu derybų keliu, sprendžiant Lietuvos klausimą. Ir daugiau Vokietijos vyskupų reiškė savo simpatijas Lietuvai ir reikalavo Sovietų Sąjungai eiti ne prievartos, o derybų keliu.

♦ Šių metų liepos mėnesio 25 d. mirė kunigas jėzuitas Jonas Lauriūnas, 67 metų. Jis buvo Linkmenų klebonas, jėzuitų provinciole patarėjas, priklausęs Vilniaus arkivyskupijos kunigų tarybai. Tai didelis nuostolis ir Lietuvos, ir išeivijos katalikams. Jis yra parašęs labai daug straipsnių „Katalikų pasauliui“ ir „Laiškams lietuviams“. Jo straipsniai pasižymėjo giliomis religinėmis mintimis ir gražia, taisyklinga lietuvių kalba.

♦ Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės bažnyčios klebono Broniaus Burneikio svajonės išsipildė — jo atgautoje bažnyčioje vėl galingai skamba varpai. Pats didžiausias Žemaitijos Marijos varpas sveria daugiau kaip tris tonas. Varpus liejo kringiškis meistras Antans Stonys.

Juoz. Pr.

"Laiškų lietuviams" konkursas

"Laiškai lietuviams" skelbia straipsnio konkursą. Jame gali dalyvauti ir Lietuvoje, ir išeivijoje gyvenantys lietuviai. Konkurso bendrinė tema: *Pavyzdingas (idealus) žmogus*. Tokie pavyzdingi ar idealūs žmonės gali būti: tėvas, motina, vaikas (sūnus ar duktė), kunigas, auklėtojas-mokytojas, draugas, gydytojas, viršininkas, darbdavys, darbininkas ir t.t. Galima aprašyti ne tik kokį atskirą asmenį, bet ir tėvus, vaikus, šeimą. Taigi reikia parašyti, koks, jūsų nuomone, turėtų būti, kaip elgtis asmuo, kad jį būtų galima vadinti idealiu arba bent pavyzdingu tėvu, motina, kunigu ir t.t. Priimtina ir beletristinė forma. Galima savo fantazija sukurti tokį pavyzdingą, idealų asmenį.

Bus trys konkurso dalyvių grupės:

1. Viduriniųjų mokyklų moksleiviai (gimnazistai),
2. Aukštųjų mokyklų studentai,
3. Suaugusieji.

Baigusieji aukštąjį mokslą arba sukūrusieji šeimą priklauso suaugusiųjų grupei, nežiūrint jų amžiaus. Siunčiant konkursui straipsnį, reikia pažymėti, kuriai grupei autorius priklauso. Jeigu nebus pažymėta, rašinys bus dedamas į suaugusiųjų grupę. Suaugusiems; žinoma, bus didesni reikalavimai.

Kiekvienos grupės laimėtojams bus skiriama po penkias premijas:

Suaugusiųjų — 200, 150, 100, 75, 50 dol.

Studentų — 150, 100, 75, 50, 25 dol.

Moksleivių — 100, 80, 60, 40, 20 dol.

Moksleivių rašiniai turėtų būti bent dviejų mašinėlė rašytų puslapių, studentų — bent trijų psl., suaugusiųjų — bent keturių psl. Pageidautini ir ilgesni straipsniai, tik stengtis neperviršyti devynių mašinėlė rašytų puslapių.

Straipsniai turi būti tinkami spausdinti "Laiškuose lietuviams". Jie turi pasiekti redakciją iki 1992 m. kovo mėn. 1 dienos. Vėliau gautieji straipsniai nebus priimti į konkursą, bet, jei bus tinkami, galės būti spausdinami.

Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu, įdedamas atskiras vokelis su tikrąja autoriaus pavarde, adresu ir telefonu. Siųsti šiuo adresu: "Laiškai lietuviams", 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636, USA.

Nuoširdi padėka "Laiškų lietuviams" rėmėjams

Po 20 dol. aukojo: A. Garbačiauskas, R. Marchertienė, P. Pranis, V. Leščinskas.

Po 15 dol. aukojo: A. Gaška, A. Malėla.

Po 10 dol. aukojo: A. Kairaitis, E. Rukuiža, M. Edelis, I. Rimkūnas, R. Ayre, J. Matulaitis, M. Bichnevičius, kun. V. Volodka, kun. V. Kriščiūnevičius, J. Leiberis, S. Dargis, A. Čepulis, B. Simonaitienė.

Po 5 dol. aukojo: B. Bužinskas, M. Bajoraitienė, R. Kaunas, V. Bildušas, R. Šilgalienė, G. Miglinas, M. Jasiulevičius, O. Jomantas, O. Rimkus, F. Izickas.

Ekskursijos nebus. Buvome planavę ekskursiją į Angliją, bet kadangi dabar visi norintieji keliauti dažniausiai keliauja į Lietuvą, tai ekskursiją atšaukiame.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Vytautas Kasniūnas, Jonas Kuprys, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Techn. redaktorė — Teresė Pautieniūtė-Bogutienė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, IL 60636-1098 Tel. (312) 737-8400. "Draugo" spaustuvė. Metinė prenumerata - 15 dol., atskiras numeris - 1,50 dol.